

Конгрес дій в обороні української мови

6 жовтня в Будинку письменників України ВУТ “Просвіта” разом із Українською Всесвітньою Координаційною Радою, Світовим Конгресом Українців, Національною спільнотою письменників України, Національним університетом “Києво-Могилянська Академія”, Громадським об’єднанням “Українська справа”, спільнотою “Український дім. Нова хвиля”, Координаційною радою з питань захисту української мови при КМО “Меморіал” ім. В. Стуса та Міжнародним благодійним фондом “Ліга українських меценатів” провели другий етап Всеукраїнського форуму “На захист української мови і державності” під робочою назвою “Конгрес дій в обороні української мови”.

У заході взяли участь і виступили Президент України (1991–1994) Леонід Кравчук, экс-міністр закордонних справ України Володимир Огризко, керівник телеканалу ТВі Микола Княжицький, голова ВУТ “Просвіта” ім. Тараса Шевченка Павло Мовчан, заступник Голови Всеукраїнського об’єднання “Свобода” Андрій Мохник та голова Київської міської організації ВО “Свобода” Андрій Ілленко, Євген Сверстюк, Володимир Василенко, письменники, народні депутати, громадські діячі. Модератором був заступник голови громадського об’єднання “Українська правда” Олексій Кляшторний. Пропонуємо до Вашої уваги найцікавіші, на наш погляд, виступи.

стрижень національної ідентичності, яка своєю чергою є глибинним первинним підґрунтям єдності й міцності держави. Для досягнення цієї єдності мова титульної нації в кожній державі запроваджується у таких ключових сферах як державне управління, освіта, Церква, армія. Не була винятком в обох іпостасях — у білій та червоній, — Російська імперія, в якій панувала російська мова, а українська була під повною забороною у сферах офіційного вжитку.

Українська нація, попри поділ її між різними державами і тривалі періоди без-

державності, зберігала свою мову і свою ідентичність завдяки своїй структурі й чисельності, народній традиції і українській пісні. Однак у радянський період внаслідок запровадження комуністичним режимом системи зросійщення набагато жорстокішої і масштабнішої виникла реальна загроза самому існуванню української нації, а отже, і зникненню її з історичної арени. Протидіяти цій загрозі можна було тільки шляхом опору зросійщенню та відновлення незалежності України. Рух проти насильницького зросійщення України, який набув загальнонаціонального масштабу наприкінці 1980-х років, був водночас найважливішою складовою руху за відновлення державної незалежності України. Розгортання цього руху призвело до створення Товариства української мови й ухвалення 1989 року Верховною Радою України Закону “Про мови в Українській РСР”. У преамбулі цього закону записано:

“Українська мова — один із вирішальних чинників національної самобутності українського народу. Українська РСР забезпечує українській мові статус державної з метою сприяння всебічному розвитку духовних творчих сил українського народу, гарантування його суверенної національної державної майбутності”.

Члени Товариства української мови, яке очолює Д. В. Павличко, (згодом — “Просвіти” на чолі з П. М. Мовчаном) відіграли надзвичайно важливу роль у створенні Народного руху України, результатом діяльності якого стало відновлення державності України. І нині боротьба проти зросійщення України та за збереження статусу української мови як єдиної державної — не самота, а засіб захисту державності України.

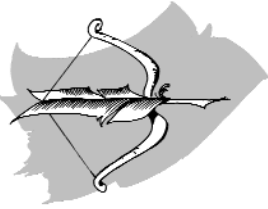
Сьогодні незалежну державність України руйнує очолюваний Януковичем режим, який за своєю природою є організованим злочинним угрупованням, що сповідує не силу права і справедливості, а право сили і сваволі. Тому всі намагання української громадськості порозумітися з владою, зокрема й коли відбувалося проходження і супроводжуване численними порушеннями ухвалення у Верховній Раді України сумнозвісного антиконституційного закону, ні до чого не призвели.

На жаль, об’єднана опозиція виявилася неспроможною надати дієву підтримку акції студентського голодування та сприяти її перетворенню у мовний Майдан — широкомасштабну акцію громадянського спротиву антидержавній мовній політиці режиму Януковича. Єдиною політичною силою, яка реально підтримала студентський протест, було ВО “Свобода”. Сьогодні нам необхідно створити критичну масу суспільного опору зросійщенню та зазіханню на українську державність і мобілізувати громадськість на системні та активні дії з метою примусити владу відмовитися від антиукраїнської гуманітарної політики та руйнації Української держави.

Леонід Кравчук, Володимир Огризко, Володимир Василенко, Марія Олійник

Закінчення на стор. 2

Закінчення.
Початок на стор. 1

Конгрес дій в обороні української мови

Найкращим засобом захисту української мови і державності було б усунення нинішнього режиму з владного олімпу. Важливим кроком у цьому напрямі можуть і мають стати парламентські вибори. Ми повинні закликати людей прийти на виборчі дільниці і проголосувати за ті партії і тих кандидатів, які виступають за збереження статусу української мови як єдиної державної та стоять на позиції захисту української національної держави. Якби не були результати жовтневих виборів, першочерговим завданням є організація широкого руху за скасування підписаного В. Януковичем юридично нікчемного антиконституційного закону Ківалова—Колесніченка. Водночас необхідно вимагати ухвалення окремого закону про функціонування української мови як державної. Тим більше, що відповідний законопроект розробив народний депутат Сергій Головатий і зареєстрував його у Верховній Раді 13 серпня 2012 року під № 11075.

Треба відновити, продовжити та інтенсифікувати протестні акції, спрямовані на усунення з уряду Д. Табачника, який керує знищенням системи української освіти та її зросійщенням.

Необхідно змусити владу припинити зросійщення українського інформаційного простору та запровадити системні заходи державної підтримки українського інформаційного продукту, української книги, українського кіно, української пісні.

Нарешті громадськості необхідно взяти під контроль підготовку і проведення запланованого урядом на 2013 рік перепису населення. Надзвичайно важливими для цивілізованого регулювання мовної ситуації в Україні є форма питань про етнічне походження та рідну мову та відповіді на ці питання. Антиукраїнські сили і п'ята колона вже сьогодні закликають громадян України ідентифікувати себе росіянами, а рідною мовою записувати російську. Війні на знищення української ідентичності та Української держави можна протидіяти лише згуртованими зусиллями українських політичних партій і громадських організацій, лідери яких повинні порозумітися, розробити і спільно реалізувати план конкретних практичних дій, спрямованих на захист нашої Батьківщини.

Треба робити те, що можна робити сьогодні

Леонід КРАВЧУК, Президент України (1991—1994):

— Запропоную Вам кілька дуже важливих тез, які допоможуть оцінити, наскільки ми можемо долучитися, підтримати, або через дискусію спростувати чи наповнити іншим змістом питання, що обговорюється. Кожна людина, яка дає про Україну, її майбутнє, демократичні, цивілізаційні засади, про її духовність, культуру, мову повинна, незважаючи на те, чи є вона в партії, чи поза нею, чи належить до громадської організації, чи ні, — відповідно діяти. Діяти на захист високих українських цінностей. Це моя позиція, яка була і залишається від початків дискусії з Народним рухом України і моєї участі у владі на всіх її рівнях. Думаю, що ніхто не зможе спростувати те, що я щойно сказав.

Я маю власну позицію щодо української державної мови, і відстоював її завжди, зокрема, й тоді, коли формулювали 10 Статтю чинної Конституції. Більше того, за радянських часів я був одним із авторів того закону, який діяв до цього часу — “Про мови в Українській РСР”. А там уперше за радянський період було записано — “українська мова є державною”. Також там були виписані всі акценти: політичні, духовні й організаційні. Людина мала певний час, щоб оволодіти державною мовою, але від неї вимагали спілкування державною мовою.

Сила тиску на владу завжди існує в кожному суспільстві. Чи готові ми до конструктивної співпраці з чинною владою? Якщо ми скажемо — ні, тоді повинні чекати поки зміниться політичний устрій. Коли він зміниться? Очевидно, не завтра і не післязавтра. Що за цей час відбудеться, якщо нічого не робити, а тільки закликати? Тому я, як перший Президент України, взяв на себе відповідальність — переконати чинного Президента та інших представників української влади вступити в конструктивну дискусію, щоб шляхом спілку-

Голова Київської міської “Просвіти” професор Іван Ющук та письменник Сергій Борщевський

вання змінити на краще те, що можна змінити. Ми підготували зміни до закону, який ухвалений. І подали цей змінений закон на обговорення. Сказати, що цей документ поза увагою, я не можу. Віцепрем'єр направила його в Національну академію наук — і ось є низка оцінок профільних інститутів, які в цілому схвалюють цей проект. Найближчим часом ми маємо зібратися робочою групою і проголосувати за нього, адже у нас ще не було офіційної процедури. А без неї документ не офіційний. Якщо ж зараз оголосити бойкот робочій групі, тоді зберуться ті, хто не бойкотує і проголосують проти. Тоді піде розгolos — що це за документ, що його навіть сама робоча група не підтримала? Про яке подання і ухвалення можна говорити? А технологія така: зі змінами, які внесли інститути, за проект голосує робоча група і подає документ у Мін'юст для того, щоб вивірили юридичні, термінологічні й технічні формулювання. Після того закон подається на розгляд Верховної Ради, ухвалюється і вже тоді на підпис Президентів. Така домовленість існує. Засідання буде наступного тижня і я просив би на нього прийти.

У резолюції, яку підписав Янукович, написано, що в Україні має бути створена система законодавства про використання мов. І державної, і мов меншин, і мовної політики в цілому. Ідеться про те, що один закон не вирішує всіх питань і мають бути ухвалені принаймні два закони — “Про державну українську мову” і “Про мови меншин”. Меншини у нас є, і вони повинні мати точне формулювання щодо прав своїх національних мов. Таким чином, не все безнадійно. Будь-який крок можна використати на свою користь, не галасуючи і не чекаючи, коли змінимо політичну владу. Але поки що за 20 років, — вибачте за таку сміливу заяву, — ми ще не надто багато закликів здійснили. І не тому, що не хочемо, а тому, що не підготовлені підвалини для того, аби щось змінити. Тому кожен із нас мусить робити те, що може.

Сьогодні підготовлена програма про розвиток державної української мови в межах 20 мільярдів гривень. Я нещодавно спілкувався з Прем'єр-міністром України. Він

запевнив, що цю програму після урядового обговорення відправлять на затвердження. Це вперше за всі роки незалежності ухвалюється програма з фінансовим обґрунтуванням. І в цьому питанні є позиція і Януковича, і Азарова — таку програму затвердити. То потрібно це зробити чи ні? На мою думку, необхідно робити те, що матиме користь сьогодні. І так кожного дня.

Позиція — “воно не таке, як я хочу”, не відповідає моєму баченню стратегічних цілей держави, не означає, що потрібно чекати, доки хтось прийде і змінить цю ситуацію. Якщо ми всі не об'єднаємося, то буде важко щось змінити. Без реальної участі на всіх напрямках, які схвалені і підтримані владою, але де ми можемо впливати на ухвалення рішень, я ніколи не втрачав надії і не припиняв боротися за те, щоб така співпраця існувала. Своїм прикладом і зараз, під час ухвалення цього мовного закону, і під час роботи в Конституційній асамблеї, хочу показати, що співпраця стає реальною, якщо ми займаємо послідовну, системну українську позицію: національну, демократичну, державницьку, європейську. Зі ста осіб у Конституційній асамблеї 75 завжди підтримують цю позицію. Хто мені скаже, в чому неточність, огріхи чи антиукраїнська дія Конституційної асамблеї? Опозиція

каже, що ми все переробимо по-своєму. І що? За 20 років жодного результату. Не так просто це зробити. Я проти цього і завжди закликаю до конструктивної роботи. Адже, як казав Йоган-Фрідріх Шиллер, героїчних слів у наших політиків набагато більше, ніж героїчних справ.

Думати не про компроміс, а про перемогу

Андрій ІЛЛЕНКО, голова Київської міської організації ВО “Свобода”:

— Коли йдеться про захист української мови, йдеться про зміст української держави. У нас є дві чітко окреслені політичні і громадські течії, які пропонують фактично два проекти України: або української національної держави, де українська мова буде державною однозначно, або креольської (з культурною орієнтацією на метрополію) постколоніальної держави, де українська культура сприйматиметься як відстала, архаїчна, придатна лише для етно-фольклорного використання. А політика, економіка, медійна сфера творитиметься мовою імперії, як це й відбувається тепер. Нинішня політична еліта нав'язує Україні саме варіант креольської держави, імперської культури, імперської мови. Маємо певні відмінності, але вони зумовлені тим, що сьогодні олігархам, які представляють постколоніальну державу, так краще експлуатувати населення і витягувати звідси

Народний артист України Богдан Бенюк (на передньому плані)

гроші. Якщо завтра, наприклад, надійде вигідніша бізнес-пропозиція з Кремля створити якийсь федеративний союз чи об'єднання з Росією, то вони це зроблять.

У нинішній ситуації нам необхідно усвідомити й позбутися поширеної помилки — треба перестати сприймати політику як апіорі брудну справу самозакоханих циніків, які приходять туди піаритися, і осмислити історичний досвід. Про причини поразки українців на початку XX століття під час перших національно-визвольних змагань дуже добре написав Дмитро Донцов. Українська Народна Республіка зазнала поразки від більшовиків тому, що ті розглядали будь-яке питання як політичне, як етап приходу до влади. А тодішня українська інтелігенція, яка була в Центральній Раді, виділяла господарські питання, мовні тощо. А перемагає завжди той, хто будь-яке питання розглядає як політичне.

Сьогодні в Україні будь-яка сфера суспільного життя регулюється рішеннями уряду, парламенту, конкретних політичних сил, конкретних політичних діячів. Якщо ми відмовляємося на це впливати, не хочемо, щоб представники, які думають так само, як ми, були в парламенті, в уряді, на державних посадах, це означає, що ми добровільно віддаємо політичну сферу нашим опонентам, нашим ворогам. Теорія малих справ, звичайно, працює, але як системна глобальна стратегія, розрахована на перемогу.

Наприклад, у 1920-х роках Україна була в складі СРСР, проте ми мали величезну хвилю українізації. Але політична влада не була в руках українських патріотів. Коли

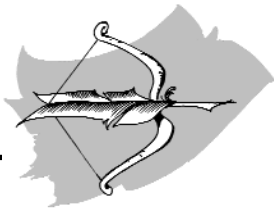
Свободівці Андрій Мохник та Андрій Ілленко

тодішні керівники відчули, що національне відродження набрало надто масштабних форм, його знищили за півроку: кого розстріляли, кого посадили в тюрми — і українізацію було згорнуто. Треба зрозуміти, що національне відродження, мовна, гуманітарна політика буде системною, довготривалою, результативною тільки тоді, коли українські патріоти матимуть політичну владу.

Леонід Макарович Кравчук розповів про свої пошуки компромісів із нинішньою владою. Згадаймо 2005 рік. Тоді мали шанс нарешті побудувати українську Україну і цей шанс бездарно змарнували. Одна з причин у тому, що замість дотиснути ситуацію до кінця, почалися компроміси: “Універсал національної єдності”, меморандуми. З ким? Із тими, хто ненавидить Україну, знищує нашу націю?

В Україні є три можливих шляхи розвитку: або тотальна перемога українських сил, або антиукраїнських, або хиткий баланс, політичне болото, яке тривало 20 років. Надія зберегти це болото і в ньому утримати якийсь анклав українськості — це ілюзія. Не можна будувати державу на порожнечі, на компромісі антагоністичних сил. Треба думати не про компроміс, а про перемогу.

Матеріали підготували
Надія КИР'ЯН, Євген БУКЕТ
Фото **Олександра ЛІТВИНЕНКА**

«Двійники» на Київщині, угорці на Поліссі

● **ВИБОРИ: ЩОДЕННИК СПОСТЕРЕЖЕНЬ**

Петро АНТОНЕНКО

Нещодавно в столичній агенції УНІАН провів прес-конференцію багатолітній лідер Соцпартії, двічі голова Верховної Ради Олександр Мороз. Як кандидат у депутати парламенту по одному з округів Київщини. Він примкнув зі своєю партією до Помаранчевої революції, посто-яв на трибуні на Майдані. Після перемоги Ющенка соціалісти отримали свої “бонуси” в новій владі. А на перших же після Майдану парламентських виборах весною 2006 року прорвалися в ВР. На жаль, через чвари між БЮТ і “Нашою Україною” ці блоки не змогли отримати в парламенті більшості мандатів. І довелося для формування правлячої коаліції “позичати” їх у фракції соціалістів. Утім, невдовзі Мороз перекинувся до регіоналів із комуністами, які і сформували нову коаліцію, ту, що проголосувала за кандидатуру Януковича на посаду прем’єра. Мороз нато-мість отримав посаду голови Верховної Ради.

Утім ненадовго: зраду не забувають. Уже на позачергових виборах восени 2007 року соціалісти не потрапили в парламент і на 5 років випали з великої політики. Але ось ці “недокомуністи” чи “перекомуністи” знову ожили: партія йде на вибори за списком по загальнодержавному

округу, виставила й кандидатів по округах.

Звичайно, на тій прес-конфе-ренції не обійшлося без в’дливо-го запитання Морозові щодо його політичних перебіжок і кульбітів. Він нагадав, що не так давно вже виступав із заявою, суть якої — він визнає, що були помилкою і союз із помаранчевою владою, і союз із регіоналами. Що ж, позиція зручна: дистанціюватися від обох політичних таборів, і ось вам, виборці, мовляв, третій, правильний шлях, соціалістичний.

Але з’ява Мороза перед пресою і оприлюднення ним розпачливої Заяви Соцпартії про без-чинства виборчої кампанії цікаві хіба ось чим. Людина, яка була на найвищих шаблях влади, зіштов-хнулася з тим, що шалений і без-соромний адмінресурс працює тепер не на нього, в крайньому разі не нейтрально, а проти. Тож доводиться на своїй шкурі відчути, що це таке — система, до ви-будовування якої й сам разом із партією доклав рук.

Таке ведення виборчої кампанії б’є, звісно, не по одних соціалістах, а й по всіх опонентах влади, всіх, хто не з нею. Нейтральних теж нема: “Хто не з нами, той проти нас” — це правило кому-ністичних часів діє досі.

Отож Мороз, як і інші політи-ки й партії, зіштовхнувся з тим, як перед носом кандидатів зачи-няються двері замовлених для зустрічей із виборцями примі-щень, як керівники найперше бюджетних установ не пускають

на ці зустрічі працівників, усіля-ко залякуючи вчителів, медиків, не кажучи вже про чиновників держустанов.

А одна виборча технологія заслуговує на окрему увагу. Йдеться про так званих “двійни-ків” у виборчих комісіях. Коли з 87-ми партій, що беруть участь у виборах, визначали жеребкуван-ням ті півтора десятка, які отри-мають право подати своїх членів в окружні й дільничні комісії, жереб усміхнувся й соціалістам. В окрузі, де балотується Мороз (це Миронівський, Богуслав-ський райони й місто Переяс-лав), соціалісти подали кандида-тів у дільничні комісії. І раптом десятки цих людей були видале-ні з них. Виявилось, що в такій-то комісії, окрім поданого соціалістами, скажімо, Миколи Васи-льовича Іваненка, виявився ще один такий же, не лише повний тезка й однофамілець, а й із ти-ми ж паспортними даними. І ок-ружна комісія усунула обох “двійників”. І таких викинутих десятки. Як таке трапилося? Паспортні дані роздобути не-важко, не марно ж їх збирають усі, кому не лінь. Але ж власно-руч написана людиною заява на згоду бути членом комісії?!

Усе просто: ці заяви були сфальсифіковані. При тому, що за новим виборчим законодав-ством підrobка виборчої докумен-тації — вже кримінальний злочин, відтак можна порушувати кримінальну справу. Хто пішов на злочин? Очевидно, ті, кому це вигідно, хто хоче не допустити в

комісії не провладних членів. Хто злочинець — це вже мають вста-новити правоохоронні органи. Що ті заяви сфальсифіковані, мі-ліція за заявою Соцпартії вже встановила, зазначив О. Мороз. Залишається порушити крими-нальні справи і встановити вин-них, саме зараз, поки триває ви-борча кампанія. Із таким подан-ням О. Мороз вже звернувся до прокурорів районів і в Генеральну прокуратуру. Побачимо, як по-дбають наші правоохоронні орга-ни про “чесні і прозорі” вибори.

Тим більше, що ця брудна технологія застосовується досить широко. Мало не анекдотичним, якби він не був таким обурливим, можна назвати й факт по Черні-гівщині. Всеукраїнське об’єднан-ня “Свобода” подало до окруж-ної комісії Корюківського вибор-чого округу № 207 своїх кандида-тів у дільничні комісії. Прізвища — Ткаченко, Горела, Євтушенко, Момот, Приліпко, Черняй, Мар-ченко. Цілком реальні люди, кот-рі погодилися працювати члена-ми комісій, про що кожен влас-норуч написав заяви. І раптом в ОВК виявляються документи і “власноручні заяви” цих же лю-дей, але подані зовсім від інших партій. Серед таких — “Русь Єди-на”, “Руська Єдність” (як же без них), а ще від партій вільних де-мократів, соціал-демократів і на-віть від Демократичної партії угорців України. Навряд чи на Поліссі, далекому від Угорщини й Закарпаття, знайдеш багато угорців. Але закон такий, що пар-тії можуть подавати кандидатів у комісії звідки завгодно й куди завгодно. Навіть якщо ці члени комісій мешкають за сотні кіло-метрів від цих комісій. Що й ши-роко практикується.

“Чесні і прозорі” вибори три-вають...

Рукостискання через океан

Із 29 по 30 вересня 2012 року в місті Йонкерс поблизу Нью-Йорка відбувся **XXI з’їзд Українського Конгресового Комітету Америки** (УККА). УККА — найпо-тужніша неурядова організація США, що вже понад 70 років до-стойно представляє українсько-американську громаду, послідов-но відстоює інтереси України й українського народу.

На з’їзді були присутні понад дві сотні делегатів і почесних гостей. Серед них, окрім пред-ставників української громади США, конгресмени, представни-ки Держдепартаменту США, ме-р міста Йонкерс.

У рамках з’їзду, окрім пленар-них засідань, відбувалися круглі столи та науково-практичні семі-нари з актуальних питань життя ук-раїнської громади США та україн-сько-американських відносин.

Із вітаннями до Конгресу звернулися: американський кон-гресмен, великий приятель Укра-їни **Ніта Льові**, новообраний мер м. Йонкерс **Майк Спано**, прези-дент Конгресу українців Канади **Павло Грода**, Голова Української Всесвітньої Координаційної Ради **Михайло Ратушний** та інші.

У своєму виступі Голова УВКР зазначив: “Важко переоцінити роль і місце УККА у боротьбі ук-раїнців діаспори за постання не-залежної української держави. Водночас, сучасні реалії вимага-ють нових форм взаємодії між за-кордонним українством та укра-їнцями в самій Україні й держа-вою Україна. Новий час ставить перед нами нові виклики”.

Михайло Ратушний передав вітання делегатам XXI з’їзду УККА від представників українських громад більш ніж 40 країн світу і зазначив, що Українська Всесвіт-ня Координаційна Рада пишаєть-ся, що серед її членів-засновни-ків є така солідна, потужна й дос-тойна організація, як Український Конгресовий Комітет Америки. Голова УВКР високо оцінив усе зроблене керівництвом УККА задля спорудження Меморіалу жертвам Голодомору у Вашин-гтоні й висловив сподівання, що у взаємодії з українською держа-вою пам’ятник буде споруджено до жовтня 2013 року, як це пер-едбачено у рішенні американ-ського уряду.

У рамках круглого столу “**Ук-раїнсько-американські відно-сини: місце української діаспо-ри США в умовах нових викли-ків**” обговорювалося питання про збереження демократії в Україні та участі представників УККА в статусі міжнародних спостерігачів під час парламентських виборів в Україні в жовтні ц. р., де, серед ін-ших, взяв участь як співдоповідач **Бакстер Хант**, голова комісії у справах України, Молдови і Біло-русі департаменту США, **Михай-ло Ратушний**, Голова УВКР, **Рок-соляна Лозинська**, голова комі-сії зовнішніх зв’язків УККА, **Андрій Добрянський**, член делегації міжнародних спостерігачів вибо-рів в Україні від УККА.

На завершення Конгресу Го-лова УВКР **Михайло Ратушний** привітав новообрану Екзекутиву УККА та її президента **Тамару Галло-Олексій** із переобранням на цій відповідальній посаді і ви-словив запевнення в подальшій тісній співпраці між УККА та УВКР, і у відстоюванні інтересів світово-го українства, і в зміцненні де-мократії в Україні.

Прес-служба УВКР

«Прибиральники» поїхали, сміття залишили

Фото Андрія Волченка

Микола НЕСТЕРЧУК, відповідальний секретар ВУТ “Просвіта” ім. Тараса Шевченка

3 жовтня виповнилося 3 місяці від почат-ку протестної акції на захист української мо-ви біля Українського дому. Українська патріо-тична альтернатива (УПА) цього дня органі-зувала брифінг.

Представник УНП Віктор Горбач пові-домив, що за час акції у Києві зібрано

близько 50 тисяч підписів на захист україн-ської мови, з них біля Українського дому — 35 тисяч; Володимир Манько, представник КУНу зазначив, що акція біля Українсько-го дому має велике значення щодо під-тримки протестних акцій на захист україн-ської державності в інших містах України; голова Київського осередку Української народної молоді Сергій Вутке запевнив, що молодь підтримувала і підтримуватиме акцію.

5 жовтня о 5-й годині ранку невідомі на-пали на голодувальників під Українським до-мом і пост боротьби за українську мову було знесено. Про це розповіли учасники протесту.

Олександра Степанівна Дідик із Коломиї:

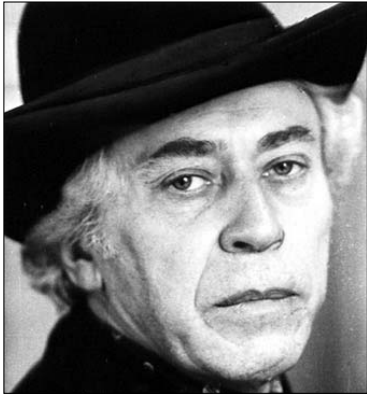
— За час моєї участі в голодуванні на нас нападають втретє. О 5-й годині ранку під’їхав трактор, із нього зіскочило близько десяти осіб, які почали відбирати наше майно. Вони, як і в минулі рази, не представилися. Вбрані в помаранчеві жилети комунальників, сказали, що прибирають сміття. Але вони зовсім не схожі на працівників комунальної служби. Для них сміття — це люди. Погрузили на трактор і вивезли чотири розкладачки, великі парасолі над ними. У мене забрали куртку, в якій був паспорт, гроші, квитки додому. Забрали наш фотоапарат, ноутбук. Коли я захи-щала своє майно, мене почали штовхати. За-лишилася без куртки, люди позичили плащ, аби зігрітися.

Зі мною був мій чоловік Мирослав Васи-льович Драган, громадянин США, також учасник голодування. Його теж пограбували і він написав заяву у своє посольство.

Ірина Боднар, учасниця акції з Ковеля до-дала:

— Ми зверталися до правоохоронних ор-ганів, але їхні представники нас не захистили. Нападники — кремезні чоловіки, — порвали державні прапори, покидали на землю, топ-талися по них. За це є стаття Кримінального кодексу за наругу над державною символі-кою. Після візиту “прибиральників” якраз і залишилася купа сміття — залишки нашого містечка.

Але протестувальники на цьому не зупи-няться, акція триватиме до перемоги.

Упорядник і автор
літературно-критичних розвідок
лауреат Національної премії
ім. Т. Шевченка
Володимир БАЗИЛЕВСЬКИЙ

*Друже, друже! Геть з журбою!
Народились ми для бою.*

І. Багрянний

Він із письменників бурхливої вдачі, рідкісної цілеспрямованості. Тому сприймається як сліпучий феєрверк. Тому так важко розмежувати, розкласти по полицях його таланти. Напрочуд цілісна натура. Поет, прозаїк, публіцист, маляр, політик — це все він, Багрянний. І на всьому карб особистості, що мов карти перетасувала свої чесноти і підпорядкувала їх одній меті — боротьбі за визволення України.

“Багрянний — людина, чие життя й творчість — одне уперте й героїчне, велике НІ: ні — русифікації, ні — цензурі, ні — безправ'ю, ні — нелюдності, і тисячі менших ні, пронесені й стверджені кризь тортури й фронти, кризь подвиг праці й працю подвигу”.

Ці слова належать його сучаснику, скупому на похвалу Ю. Ше-

вельову. З ним перегукується сучасник наш: “Людина-слово, людина-вчинок, людина-вулкан, людина-подвиг, людина-легенда” (М. Слабошпицький).

Хоч як дивно, ні там, ні там ні краплі перебільшення. Ключова характеристика Багряного — людина-спротив.

Спротив почався ще тоді, коли, навчаючись у російській школі, хлопчик почав писати вірші українською. Спротив визначив його ідеологічний вибір, коли червоні “уболівальники” за долю трудового народу вбили його діда і дядька.

Попри дивовижну щільність характеру, Багрянний-поет — твердий горішок для освоєння. Хаос, шукання, рух — це з констатацій С. Гордіньського. Щось подібне відчуває при першому знайомстві й сучасний дослідник.

Щоб зрозуміти Багряного-поета, треба зрозуміти Багряного-людину у всій сукупності зацікавлень. З огляду на популярність його прози, перекладеної кількома іноземними мовами, дуже легко піти хибним шляхом і відмахнутися від його поезії. Сприйняти її як щось підпомічне, другорядне.

Це не так тому, що Багрянний — поет. Для вдумливого дослідника його творчості Г. Костюка — *передусім* поет. Висловлював у тому ж дусі й сам Багрянний.

Маємо свідчення й чужомовних поцінувачів його творчості. Зокрема французького критика, члена Академії Гонкурів — Андре Біллі. На його думку, “Сад Гетсиманський” написаний поетом. Те ж зауважив і критик В. Вольмен з іншого французького тижневика. Та попри ці й інші авторитетні

Іван БАГРЯНИЙ (1906—1963) Воїтель

свідчення, Багрянний-поет опинився на периферії уваги.

У його поезії, надто ранній, відлунюють чи не всі напрямки і літературні школи. Він пафосний, риторичний, декларативний, але й споглядальний, стишений, задивлений у пейзаж, надто українського Лівобережжя, як у “Скельці”. Він загальний і конкретний. Незграбний і витончений. Імпровізаційний і досконалий. Надгіперболічний і звичайний. Мальовничий і аскетичний. Епатажний і “нормальний”. Бриластий і гладкописний. Мелодійний і прозаїчний. Складний і простий. І над усім домінує характер, пристрась. Інколи її більше, ніж поезії.

Це дало підстави І. Качуровському говорити про “рвучку енергію вислову”. Спостереження слухне. Але Багрянний *рвучкий* не тому, що “так тоді писали”. Рвучкість органічна. Вислід характеру, налаштованого на перманентний спротив і боротьбу.

Багатослів'я Багряного-поета пояснюється схильністю до ліро-епіки, до розгорнутого, з відгалуженнями сюжетного чи фабульного полотна, що рано виокремлювало його з-поміж ровесників. Повістярський хист шукав виходу уже з перших кроків у поезії і в подальшому дав найвагоміші плоди саме в жанрі поеми. “Монголія”, “Ave Maria”, а надто вели-

кий за обсягом роман у віршах “Скелька” були написані у молодому віці і в рекордно стислі строки. Як ліро-епік і сатирик Багрянний відштовхувався від Шевченка, аж до виразальних засобів, *яросного* викривального полемізму. Герой “Скельки” прямо наворачтає до образу Яреми в “Гайдамаках”.

Поеми Багряного — конкретика і живопис. Безперечно, цьому прислужився неабиякий малярський хист. “Скелька” — то майже кінематограф. За предметністю, яскравістю, *виписаністю* епізодів. І це попри певний тематичний анахронізм, що спонукає згадати Шевченка з його мотивом покривдженої жіночої долі.

Г. Костюк називав Багряного поетом великої уяви і самобутнього образно-мистецького бачення. Відзначав багатоплановість образу, невідомий ліризм, ритмічну й ефонічну свіжість, пісенність, особливу ноту “філософсько-суспільної медитації з виразним нахилом до сатирично-інвективної поезії”.

Із цих дефініцій годилося б виокремити *багатоплановість*. Можливо, саме в ній криється причина, що найкращі речі Багряного: “Гуляй-Поле”, поема “Золотий бумеранг”, “Монголія”, “Собачий бенкет”, “Блокада” і низка інших непрочитані чи прочитані поверхово.

Із сучасників поета тільки Костюк, здається, зробив рішучий крок у цьому напрямку. Кажучи про “Монголію”, написану у 20 років, слухно зауважив, що сам цей образ узято “для учуднення”, насправді ж поема — проекція на сучасність. Про поему “Золотий бумеранг” висловився у тому дусі, що такої потужної сили слова про космос, “з присмаком інтимності, іронії і сарказму” українська література ще не мала.

Цікавий підхід до “Гуляй-Поля”. Критик уникає категоризмів, безапелляційних констатацій і характеристик. Висловлюючи захоплення, вдається до припущень і цим відразу прихилив до себе.

“...це не є поезія у звичному розумінні. Що це є — відразу трудно визначити. Ясно одне: це жаский крик душі поета, крик випадково, в силу професійної звички, записаний. А може, це візії великої пристрасти і ненависти, візії суб'єктивного, гіперболізованого бачення світу, охоплення страшною, але деталі, якоїсь закутини? А може, це філософічно-психологічне осмислення доби переддня атомової бомби? Може, це свідомо всебічного глибокого бачення і відчуття наших днів? А може, хаотичне марення, алогізм, безгрунтя хворої душі? Може, поклик, благання, пересторога... А може, це віра, глибока і фанатична віра у грізного, непоборного месника всенародного?”

Костюк мимохідь прояснив, чому досі перед поезією Багряного в нерішучості зупиняється аналітичне перо. Знадто багато отих “а може”.

Повернувшись до поеми уже по смерті автора, дослідник засте-

Гуляй-Поле

Лежить Гуляй-Поле в крові і сльозах,
Потоптане, смертю розоране,
В бомбових кратерах і черепах,
В гільзах,
В ожугах,
В м'язах,
В трісках...
І навіть не кричуть ворони —

Жахаються круки, минають здаля, —
Шкіриться жаско, смердить земля.

Смердить і душить фосфором і тротилом,
Паленим м'ясом і динамітом...
І вже не збагнеш тут, де ж було тіло?!
Де були очі?! Де ж тут могили?!
Де матері, а де діти?!

В смерчах землі, в гекатомбах руїн,
В чорних роззяплених кратерах
Від дітей від дрібних тільки пил один...

І не плаче мати, і не тужить дзвін,
І ніхто вже їх не збиратиме.

Не пригорне їх вітер — лиш сажа сама.
Брат брата не знайде, і сестер нема.
І дітям уже матерів не знайти.
І навіть не знати, де ж ставить хрести? —
Піроксиліновий сморід і пил.
Мільйони мерців обійшлися без могил.
Розметані кості згниють без хреста...

Гей, ти ж, Земле моя золота?

Перед ким, перед чим завинила еси?
І яких не кормила ще круків?
Та і хто не знущався з твоєї краси?!
І яких бракувало ще Юдиних сил,
Щоб і кості дідівські піднесли з могил
Й перемішали
З костями онуків?!

Мовчить Гуляй-Поле,
Мовчить Гуляй-Поле,
Спалене хтивістю й зрадою Юдиною,
І лежать його діти — лежать соколи...
І ніхто не скаже ніколи-ніколи,
Що й вони, що й вони ж були люди.

Гей, і були люди — горді орли!
Тільки ж прості й не лукаві були.

О, ви, що цей келих страшний піднесли,
Чи самі ж ви його пили?!

Не тужить дівчина, не плаче сестра
І рук не ламає матуся стара, —
Одплакала доста — не чути ніде.
Ні вітер не віє, ні крук не паде.
І пташка тужлива тікає також...
Гей, ти, Земле моя!

За що ж?!

За те, що Ти дика була і плідна,
Ясна, як червона калина,
За те, що Ти сонцю близька і рідна,
І мила, як тая дівчина!

За те, що Ти в злиднях росла, а цвіла!
Що Волі вітчизною завжди була.
Грімлива, співливая Земле моя! —

Хто ж розсудить!? Який судія?!

Мовчить Гуляй-Поле, жаске і руде.
А стрілка помалу іде та й іде...

Хай іде. Хай стікає жалоби мить.
Хай жахтять ця земля й мовчить.
Нехай неминучість присуд веде.
Хай стрілка до risks йде, —

Аж поки не стане на грані отій,
Що стоїть Страшний Суд на ній,
Аж поки не крикне хтось
в мряці страшний
Жаске й невблаганне — “СТІЙ!!!”

Схитнулися тумани, як фата-моргана.
Хтось уже кличе. Десь уже манить...
Вже вітер жалобу відбув і встає
І хмару несе, як знамено своє.

Вже вітер шумить і полин гуде...
Хтось там понурий, мов тінь, іде, —
Ступає задумливий і мовчазний
В керей своїй бойовій.

І кінь десь засідланий, кований вже
Пряде одним вухом і тоскно ірже,
І оком кривавим у ніч позира...
То не тінь — то страшна мара.

Встає від розритих могил і руїн,
Іде Гуляй-Подем — проходить один.
Іде мовчазний і блідий, мов туман, —
Грізний, страшний отаман.

Іде отаман по руїнах, мов тінь.
Ступа по уламках усіх поколінь.

Над кратером чорним понуро стає.
Рукою затримує серце своє.
Торкає ногою три черепи він —

І чорний,
і жовтий,
і білий один:

...Прапрадід був,
Прадід...
І син...

Було Гуляй-Поле, було Гуляй-Поле! —
Як буряне море, кипіло й гуло.
Були в нього діти, гей, були соколи!
І не було сили такої ніколи,
Щоб скорило, щоб їх знесло.

Три черепи повні сироті землі...

Секунди біжать у їдучій імлі —
Стрілка іде до своєї мети...
Та ніщо не виповнює пустоти.
Мариво блідне, хистке, як омана, —
Фата-моргана, фата-моргана.

Вітер шумить. І полин гуде.
І кінь ірже...
Та ніхто не йде!

Не чує ніхто і не бачить його,
Мов немає *роду того!*

Мов немає вже гордих, лиш ниці й
покірні, —
Нікчемні пророки і брехуни,
Дрібненькі політики й говоруни,
І паралітики... — лише вони —
Продані, зражені і невірні.

Меч не тримається в їхній руці,
І переляк на лиці.

О, де Ти, Мужній, Простий і Великий —
Благословенний на меч і бої?!
Вибухають воплем, вибухають криком, —
Ждуть Тебе сироти твої й каліки
Й невідомщені малюта твої!

Удар громами. Смерчем прийди.
І поведи!
І поведи...

рігав не шукати в ній ні чистої мови, ні законів поетики. А сприймати як крик украї напружених нервів. Звідси, мовляв, і її незвичний синтаксис: важкий, гострокутний, ламаний. Синтаксис поеми, що сприймається як уламок нелюдської доби і душі поета. То велике щастя, каже цей вдумливий аналітик, що твір Багряного не планований, не обтесаний, не скомпонований за нормативними приписами. Що мова його не унормована, не витончена мова. Інакше це був би фальш, твір утратив би свою вибухову силу.

Час просвітлює. Сьогодні немає сумніву: “Гуляй-Поле” — крик про Україну в її історичній тягlostі. Домінанти поеми — пристрасть, масштаб, синтез. Ці якості знову ж таки наворачтають до Шевченка. Але й до Біблії. Але й до “Галілея” Плужника. Аж до часткового інтонаційного перегуку. І це попри світоглядну полярність цих поетів.

Багрянний з властивою йому прямоото багато разів говорив про призначення слова. У листі до І. Твердого він писав, що справжня поезія “поза межами будь-якого канону”, його різкі випадипроти неокласиків — спротив людини, яка дотримується інших ідеологічних та естетичних принципів. Органічний опір людини дії, непримиренного воїтеля зі злом, для якого неприпустимі не тільки слабкості й компроміси, а й будь-який пасив, як і дезертирство в культурі.

Ще зовсім молодим у передмовці до поеми “Ave Maria” він зухвало задекларував: “Не іменуї мене поетом, друже мій, бо поетинині — ще категорія злочинців, до якої не належав і не хочу нале-

жати. Не іменуї же мене поетом! Я хочу бути тільки людиною, яких так мало на світі”.

Він був і лишився людиною, яких справді мало в літературі. *Не розколовся*, витримав тортури у сталінських катівнях. Це коштувало йому здоров’я. Арештований у 25 років, у 32 — став пенсіонером. Не менших, а чи й більших тортур, бо від *своїх*, зазнав в еміграції. Ідеться передусім про комарину дрібноту, яка тнула, доконувала його морально, наклеювала на нього ярлик “совецького агента”, що намагається розкласти українську еміграцію політично, биладвікна у його квартирі, загрожувала смертю йому і членам його родини, безперервно цькувала в пресі і навіть — Еверест підлоги! — опублікувала некролог за його життя. Якщо до цього додати полемічні виступи таких авторитетів, як Д. Донцов, В. Державин, Ю. Клен, І. Кошелівець, деякі з яких спровокував, скажемо заради справедливості, він сам, та долучити до того букет його болячок — діабет, туберкульоз, хворобу серця, то лишається тільки подивуватися з неохитності цього зраненого духу. Дух витримав. Не витримало тіло. І він згорів у неповних 57.

Роздумуючи над цим, доходиш висновку: “Гуляй-Поле” — то ще й вияв особистісного, доглибного. І переконуєшся в точності формули Шопенгауера: стиль — фізіономія духу, він точніше відбиває людину, ніж обличчя.

Багрянний мав моральне право на присуди й вирокипоетів: “Поетипоети — євнухи у наш двадцятий вік”. Уточнював: “Я лиш всього проземляків моїх”, про тих, які “в капелі євнухів при каті”.

Автор “Гуляй-Поля” і “Золотого бумерангу” знав і шанував творчість Рильського, Бажана, Тичини, Сосюри. І водночас на запитання — хто є найбільший поет в Україні? — відповідав так: якщо до ренегатства — то Рильський, якщо до компартійності — то Бажан, якщо до академічного боягузтва — то Тичина, якщо до розбещеності — то Сосюра.

У читача, який розгорне книгу Багряного на його маршах і гімнах з їх неминучими любовими рішеннями, чи який знає поета за текстами традиційного гладкопису, може скластися помилкове про нього враження.

На перший погляд, Багрянний як автор популярної поеми “Антон Біда — герой труда” — то ніби відступ від себе. “Рвучка енергія вислову”, складні синтаксичні конструкції поступилися тут місцем прямоказанню і зрозумілості. Це ввело в оману навіть глибокодумних. Качуровський хоч і поставив її в ряд із “Кому на Руси жить хорошо” Некрасова і “Василием Теркиным” Твардовського, усе ж виніс вердикт, що вартість поеми винятково “пропагандивна”. Прозірливішим виявився Костюк, який назвав її блискучою. Це так, надто якщо виходити із самонастанов поета щодо “емансипації простого слова”.

Так *сміятися зі страхового*, так винахідливо на оманливо безтурботній ноті подати історію поневолення України більшовизмом і не збитися на фальш не зумів жоден з українських поетів. І якщо вже говорити про літературні чесноти, то які доречні в поемі, як зачаровують у ній усвідомлені повтори, загалом уся її винахідлива

структура. Це народний погляд на трагедію.

Маємо підтвердження сказаному Костюком про Багряного як про поета великої уяви. І не відкидаємо при цьому її пропагандистської вартості. “...Біда” остудив голови багатьом з тих, хто ладен був повірити радянським агітаторам і погодитися на добровільну репатріацію.

Небуденний хист Багряного-сатирика відбився і в його памфлетах і пародіях. Одна з них: “Як втне Косач, То вже пробач, Не втне читач, Хоч сядь та й плач. Не плач, читач, Нехай Косач. Не плач, Косач, Нехай читач”. Про цю грань таланту поета часто забувають.

Ще несправедливість: майже зовсім випав із обігу Багрянний як автор творів для дітей. Надто “Казки про лелек та Павлика-мандрівника” і поеми “Телефон”. Не заперечуючи впливів, зокрема Чуківського, усе ж маємо віддати належне фантазії автора і його майстерності. Твори ці годилися б видати, як, до слова, й “Антон Біда” з винахідливими малюнками автора.

Погоджуючись з тими, хто твердив про поетичне “різноманітність” Багряного, не забуваймо про позицію поета, який кинув виклик своєму часові. Та позиція чітко означена у його “Думках про літературу”.

Багрянний, попри усі войовничі гасла, був людиною широких поглядів. Він готовий погодитися з тими, хто вважав, що література має фіксувати дійсність із безсторонністю дзеркала. І навіть з апологетами мистецтва для мистецтва. Але з суттєвою поправкою: подібне можливе тільки на *відповідних етапах і за відповідних си-*

туацій. Мотивація: якщо ворог зі своєї літератури зробив знаряддя духовного і морального поневолення, усі інші погляди на призначення слова абсурдні. Шлях кожної великої літератури — шлях боротьби. Велика література починається з усвідомлення великого призначення. Потужного ідейного навантаження як рушійної сили.

Мотив знайомий, не ним вигаданий, але наповнений циркуляцією його бунтівної крові. Що вижило, що на часі із констатацій і засторог Багряного? А хоча б це. Поет задається питанням — чому Україна має неодмінно орієнтуватися на Європу чи ще на когось? І на дерзновенне “чому?” дерзновенно запитусь: а на кого орієнтувалися Гомер, Вергілій, Катулл? Автор “Слова о полку Ігоревім?” На кого орієнтувалися світочі Європи, що маємо на них орієнтуватися?

Велика література — національна література. Якщо хочемо її мати, то ні повторювати, ні перекладати чужого не повинні. Потрібні українські Шекспіри, Сервантес, Бальзак, а не їхні епігони. І непотрібна література збочень. Інтелектуальних і сексуальних. Отруйна література така ж шкідлива, як і отруйна ковбаса. І — формула: “Не через орієнтацію, не через інтернаціональне до українського, а *через наше національне* (виділено автором — В. Б.) до загальнолюдського”.

Такий Багрянний-сучасник. Немудро глушити цей тверезий голос, механічно виставляючи у функції меча й щита естетику. “Те, що здійснив Багрянний, не осмислено” — каже його біограф і доскіпливий дослідник О. Шугай. Осмислюймо ж.

О, де Ти, Грізний, Страшний,
Непоборний!
Як Бог, Вогнеликий!
Як земля, Чорний!
Меч правосуддя! Кара Господня! —
Де Ти —
Меснику всенародний?!

Безжалісний, і невблаганний,
І безрозсудний, і предковичний.
Із всіх жорстоких єдино правий!
Страшний,
Апокаліптичний!

Неповинная кров — клятва Твоя.
Ти — єдиний з усіх Судія.

Тінь Твоя ходить. Вітер гуде...
Іде по кістках він.
Іде...
Іде!!!

(Стрілка доходить своєї межі). —
Ходою тяжкою іде, мов чужий,

Вдивляється мовчки до серця свого, —
Дивиться вглиб — і не бачить його, —

В муках, в вогні обернулось в такий
Камінь
Обсмалений і тяжкий.

Він виходить на дику бескиддя руїн.
Мов чорний орел, позирає один.
Вітер керує йому роздима...
“Нема!...Ще орлят нема...”

Ще лежать між розритих
дідовських могил.
Ще ковтають глину, сльози і пил.
Ще їх не окрилив відчай і гнів
Для страшносудних боїв.

Келих не повен. Ще крапля паде.
Ще стрілка до risks своєї іде...

Він пестить ефес і жде:
...Вам мало на світі сиріт і калік?!
Гряде ж
М І Й!
Р І К!!!

І свисне Він так, що туман впаде.
Застогне земля і загуде.
Задвигтять Гуляй-Поле небачено ще.
І — лявіна потече.
Невблаганна. Безодвічна.
Страшна. Апокаліптична.
І прибу́ють вони серце,
мов стяг, на стовпі...
І встануть каліки... І встануть сліпі...
І кинуться юні... Мужні... Старі...
І сестри згвалтовані, і матері...

І дитя подаватиме кріс і набій
В цей святий, страшносудний бій...

Прокотиться смерч.
Й не допоможе ні “Боже мій!”,
І не врятує “пробі!” повалених ниць...
Гей, відміряно ж буде та й мірою гожою!
Загатяться кратери кістками ворожими,
Черепами грабіжників і дітовбивць.

Над головами гвалтівників і паскуд
Довготерпеливі повершать Суд.

І розвіють пил. І розвіють прах.
І ляжуть самі на чужих кістках.
І вітер над ними, як щит, прибу́є —
Як Меч Правосуддя — ім’я *Твоє*.

Лежатимуть там, щоб колись розцвісти.
Лежатимуть всі. І над всіми — Ти
І серце Твоє. І не візьме їх тлінь —
Офірованих
В ім’я поколінь.

Пливтимуть світи мимо серця Твого.
Цвістиме чебрець. І не буде того,

Хто б Тебе осудив за діла Твої, —
Такого
Нема судії!

А якщо десь є — убий і його!
Щоб знав міру моря Твого.

Пливтимуть світи мимо серця Твого.
Густиме над маками соняшний гонг.
І густиме в віках Твоє ім’я —
Єдиний, найбільший з усіх Судія!

Благословенний.
Могутній, як ниви і синь.

Вічний
В серцях поколінь!

Січень, 1944 р.,
Тернопіль

Перепілка в житі — радість.
В пшеницях волошки — смуток.
Ворон з ріль — печаль.
Гей, ти, коню, вибий іскру!
Вибий іскру! Кинь утому!
На звороті на крутому
Нам не личить жаль.

Погоріла синь — на грози.
Посмутніла даль — на сльози.
Миготить — на кров.
Друже, друже! Геть з журбою!
Народились ми для бою.
Нам іти разом з тобою
Прирекла любов.

Млоу ворог? — *В блискавицю!*
Хто суддею? — В грізну крицю!
Щоб на світ благословиться
Став наш день і час.

По боях і клекотінні
Встане день в яснім цвітінні.

І прийдешні покоління
Пригадають нас.

Перепілка в житі — ніжність.
В пшеницях волошки — *дума*.
Мак червоний — кров.
Друже, друже! Геть з журбою!
Народились ми для бою.
Нам іти разом з тобою
Прирекла любов.

1926, Батурин

Рибалки

Сонце схилилось над кряжем —
Дивиться в сивий туман.
“Нумо, Івасю, наляжем!”
“Нумо, Іван...”

Човен. Як сковзалка, води.
Весла — блискучі мечі.
Шепіт осоками бродить,
В далях хтось пісню виводить,
Та перепілка кричить.

Там, за тією сагою,
Там, де рокити старі, —
Сивий дідусь над кугою
Зніме з тичок ятері —

На ніч тихенько розставить...
Скриє тички в куширі
І перехрестить осоки,
Щоб берегли до зорі...

Місяць і зорі високі,
Небо і води глибокі,
Зорі внизу і вгорі, —
Щоб берегли до зорі...

Сонце сховалось за кряжем,
Кануло в сивий туман.
“Нумо, Івасю, наляжем!”
Сонце — сховалось за кряжем.
“Нумо, Іван...”

1925

Українець — молдовський класик

Зоя ДІДЕНКО,
голова Хмельницької “Просвіти”

Хмельницьке міське об'єднання ВУТ “Просвіта” імені Тараса Шевченка одержало подарунок від української громади міста Белць (Молдова) — 15 томів вибраних творів Костянтина Федоровича Поповича (1924—2010).

Своєю творчістю, подвижницькою науковою працею талановитий науковець, дослідник, письменник, виходець із Чернівецької області Костянтин Попович вписав яскраві, незабутні сторінки в історію українсько-молдовських відносин. Він — автор численних книг, монографій, критичних студій, статей з історії української, російської, молдовської та румунської культур, досліджень творчості Т. Шевченка, Г. Сковороди, Лесі Українки, І. Франка, румунського поета М. Емінеску, фольклористики, співавтор фундаментальних академічних праць, які добре прислужилися викладачам і студентам вищих навчальних закладів України, Молдови, Румунії.

За видатні наукові праці, письменницьку й педагогічну діяльність Костянтину Поповичу було присуджено вчений ступінь доктора філологічних наук, заслуженого діяча науки Республіки Молдова, він — член-кореспондент Академії наук Республіки Молдова, академік Академії наук вищої школи України, директор Інституту міжетнічних досліджень Академії наук Республіки Молдова, почесний доктор Чернівецького національного університету ім. Ю. Федьковича; член Співки письменників України, член Співки письменників Молдови; нагороджений медаллю Академії наук Республіки Молдова “Дмитрій Кантемір”, орденом Республіки, українським орденом “За заслуги”, а Кембріджський міжнародний біографічний центр Великобританії оголосив Костянтина Поповича “Людиною року” (1999).

Саме він був одним із засновників Товариства “Заповіт”, що об'єднує українців Молдови.

Ухвалою правління Хмельницької міської “Просвіти” з нагоди Дня учителя це розкішне ілюстроване видання молдовського класика, українця Костянтина Поповича, здійснене Інститутом культурної спадщини Академії наук Республіки Молдова, передане управлінню освіти Хмельницької міської ради.

Безцінним скарбом будуть ці 15 томів вибраних творів Костянтина Федоровича Поповича для тих, хто вивчає життя української діаспори.

З вірою, надією і любов'ю

Михайлина БОДНАР,
завідувачка культурно-масової роботи,
автор сценарію
і режисер-постановник заходу

У свято Віри, Надії, Любові, яке ми відзначили 30 вересня, у НД “Просвіта” відбулася молодіжна українська дискотека.

На свято завітав відомий у нашому краї співак Ярослав Бурлачук, голос якого зачаровує молодість.

Близькість двох — то як причастя. Про це задушевно виконувала свої пісні Руслана Денег. Зі святом Віри, Надії, Любові вітала своїми піснями сувенірами Настя Гаріджук.

Сюди завітала мила, чарівна, ніжна Марічка Андрюк, яка співала для присутніх на злагоду, достаток і любов. Вона бажала, щоб янгола білі крила захистили їх від лиха та обмов.

У народі кажуть, що дівчата — це квіти, а хлопці — це вода. А квітам для життя потрібна вода. Тож щоб у житті вода завжди була чистою і свіжою, — бажали молоді виконавці пісень Роман Попадюк, Марічка Когут, Ліля Дзядик, Михайло Юркевич та Мар'яна Процик.

Виступи відомих співаків, переможців пісенних конкурсів професійно представляв ведучий молодіжного вечора відпочинку Тарас Василюк.

Надалі плануємо у НД “Просвіта” систематично проводити для молоді подібні заходи.

Віра ЧОРНИЙ-МЕШКОВА: «Серед українців багато письменників заслуговують на «Золотий вінок»

Наприкінці вересня в Будинку письменників відбулася приємна подія: македонську письменницю й перекладачку українського походження Віру Чорний-Мешкову нагородили почесною відзнакою НСПУ та медаллю “Будівничий України” Всеукраїнського товариства “Просвіта” ім. Т. Шевченка. Так українці вшанували діяльність секретаря Громади українців у Республіці Македонія імені Лесі Українки.

— **Пані Віро, хто й коли заснував громаду українців у Македонії?**

— Громаду українців у Республіці Македонія імені Лесі Українки заснував і очолив мій батько Онуфрій Чорний. Організацію офіційно зареєстрували 2003 року. Головний напрям її діяльності — популяризація української культури в Македонії. Особливу увагу ми приділяємо виданням перекладів українських письменників. Уже видали кілька книжок перекладів, зокрема Лесі Українки, Тараса Шевченка, Василя Барки, Євгена Маланюка, Ліни Костенко, Павла Тичини, Бориса Олійника, антологію сучасної української поезії та інші. Ми працюємо для того, щоб македонці повніше відкривали для себе Україну, адже ще десять років тому більшість співвідносила її з Росією. На щастя, ситуація змінилася. Цьому сприяє й підтримка Дипломатичного представництва України в Македонії.

— **Які заходи, окрім книговидавання, проводите?**

— Передусім разом із посольством організуємо різні свята. Це Шевченківські дні, дні Лесі Українки, День Незалежності України, День Конституції. Охоче спілкуємося з представниками інших громад діаспори, зокрема з колишньої Югославії, Іспанії. Підтримку надають македонські

письменники (нині Національна спілка письменників України співпрацює зі Співкою письменників Македонії). Першою книжкою художніх перекладів, що вийшла в Македонії, став “Жертвник” Павла Мовчана. Громада запрошує українських літераторів на фестиваль “Струзькі вечори поезії”. У ньому брали участь Анна Багряна, Павло Вольвач, Юрій Завгородній та інші письменники.

— **Як сприймають македонці нашу літературу?**

— Дуже зацікавлені нею, сприймають позитивно. Одним словом, ставлення гарне. Кілька років поспіль пропонуємо Українці висунути свого письменника на нагороду “Струзьких вечорів” — “Золотий вінок”. Це престижна відзнака, її отримували знані у світі письменники, зокрема Нобелівські лауреати Пабло Неруда, Йосип Бродський та інші. Переконана, що серед українців багато письменників заслуговують на “Золотий вінок”.

— **Ви перекладаєте і класиків, і сучасних українських авторів. Чи маєте ще якісь плани щодо цього?**

— Насправді, зроблене — це піщинка порівняно з тим, що необхідно зробити. У Македонії нечасто натрапиш на українську книжку, але коли вже мені вона тра-

пляється, то одразу цікавлюся життям письменника, потім читаю його твори, вибираю з них щось для перекладу...

— **Розкажіть про зв'язки Вашої родини з “Просвітою”.**

— Від свого дідуся й батька я дізналася, що сім'я брала участь у просвітницькій роботі в Боснії, мій прадід був одним із засновників “Просвіти” в цій країні. Там і сьогодні діє потужна українська громада. Отже, справа популяризації української культури в нас триває поколіннями.

— **Чи правда, що в Університеті Святих Кирила й Мефодія в Скоп'є незабаром відкриють українське відділення?**

— Цим займається посольство. У Києві, до речі, викладають македонську мову, і ми хочемо, щоб у скопському Університеті Святих Кирила й Мефодія теж був лекторій з україністики. Я за освітою економіст, але щоб здійснити задумане, треба мати диплом із філології. Тому я зробила перерву в роботі над кандидатською з економіки й вирішила фахово вивчати українську мову й літературу. Склала іспити в Інституті філології Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова, захистила магістерську роботу на тему “Жіночі образи у творчості Тараса Шевченка й Райка Женіфова”. Зараз працюю над кандидатською дисертацією про Шевченківський текст у мовній свідомості українців і македонців... Попереду — захист. А вже потім — відкриття лекторію чи кафедри. Тож сподіваюся, що все-таки українське відділення вдасться відкрити вже за кілька років.

Співкувалася **Тетяна СИНЬОК**

Надія КИР'ЯН
Фото Дмитра ЛОМАЧУКА

Нинішній конкурс патріотичного плаката й малюнка “Палітра українського слова”, який щороку проводить Всеукраїнське товариство “Просвіта” ім. Тараса Шевченка за підтримки Національної спілки художників України вразив багатством і різноманітністю. На конкурс надійшло понад 300 робіт із різних областей України — представників дитячих і юнацьких художніх та загальноосвітніх шкіл. Лише перших місць у різних номінаціях і вікових категоріях журі присудило аж 15.

Вручення призів і заохочувальних премій відбулося у столичному Національному музеї літератури України. В залі влаштували виставку робіт учасників конкурсу на тему “Я козацького роду”. Демонстрацію інших дитячих робіт на ек-

рані підготував режисер Дмитро Ломачук.

Урочиста мить нагородження настала після привітання відповідального секретаря ВУТ “Просвіта” Миколи Нестерчука. Ось імена лауреатів першої премії: у галузі образотворчого мистецтва —

Юлія Ізенюк, Лілія Зайнчуківська, Любова Васюта (Переяслав-Хмельницька ДХШ Київської області), Оксана Знай-

гімназія № 315); декоративна скульптура — Іван Ладенко (Сумська ДХШ); ужиткове мистецтво — Карина Злоба (Сумська ДХШ). Гран-прі у номінації “Петриківський розпис” отримала Вероніка Умшиницька з Дніпропетровська.

Переможці одержали подарунки — альбоми, “Кобзарі”, тлумачні словники та інші книги Видавничого Центру “Просвіта”, компакт-диски, а також дипломи. Нагородили і їхніх наставників — учителів, керівників студій.

Напутнє слово дітям сказав голова журі, заслужений ху-

своє захоплення на папері, полотно. Вдивляйтеся в ці степи, гори, поля, ліси, річки, озера, у наше Чорне море. Кожну деталь, яку виділить ваше спостережливе око, фіксуйте на малюнку, різьбленні чи за допомогою інших художніх засобів. Навчайтесь, ставайте професійними митцями, прославляйте Україну не тільки у своїх районах, областях, а й у всьому світі. Малювання — важкий труд, тут працює голова, і серце, і руки. Руками передає Боже послання, яке зійшло на вас. Не лінуйтеся, працюйте над новими ідеями. Ми вас чекаємо наступного року.

Веселкова палітра українського слова

дожник України, лауреат Шевченківської премії Валерій Франчук.

— Ми і ваші наставники, вчителі, робимо все, щоб ви помічали безмежну красу України, рідного краю й відтворювали

Насамкінець дітям продемонстрували своє музичне мистецтво їхні талановиті ровесники. Організувала художні виступи та вела концерт заслужена артистка України, просвітянка Тетяна Негрій.

Музейний феномен: 100 живописних шедеврів на виставці в музеї Ханенків

Ганна КОЗАЧЕНКО,
член правління Українського
фонду культури

— Чому не довше? — допитувалися на відкритті виставки у В. І. Виноградової — генерально-го директора музею Ханенків і основного натхненника цієї міжнародної акції.

Усе залежить від термінів страховки. Під дахом київського музею, де охоронна система найкраща з усіх державних музеїв України, шедеври у повній безпеці. І так само спокійно мають повернутися додому: до Житомира, Донецька, Львова, Одеси, Полтави, Харкова, Чернігова, Севастополя. Для цього проекту чимало потрудилися реставратори. Зокрема й над тими творами, які зазнали злочинських нападів, але були згодом повернуті в лоно державних мистецьких сховищ.

Якщо каталог цієї виставки, виданий у Москві, можна побачити хіба що в Інтернеті, то завдяки голові Київської міської державної адміністрації Олександру Попову (він надав кошти) і видавцю Віктору Хоменку каталог київської виставки опублікований вчасно — з ґрунтовною передмовою Катерини Чуєвої. Вона дослідила і чітко виклала історію музейних колекцій, які зберігають твори класичного західноєвропейського мистецтва, не обминаючи багатьох її трагічних сторінок. Раніше сором’язливо замовчували факти нині оприлюднені; радянський Держторг вилучив і продав за кордон чимало творів, які тепер є окрасою музеїв інших країн, але частина ханенківської колекції не була продана за кордон і осіла в Ермітажі. Але й за грабіжницької політики радянської влади в галузі мистецтва, і після непоправних втрат, за-

Протягом двох місяців виставка шедеврів західноєвропейського живопису із дев’яти державних музеїв України демонструвалася у Москві — й інтерес до неї не зменшувався до останнього дня. Тепер черги поціновувачів під Національним музеєм мистецтв імені Богдана та Варвари Ханенків. Дирекція музею пішла назустріч киянам — і виставка працює без вихідних аж до 11 жовтня.

подіяних фашистськими загарбниками, завдяки подвижникам і меценатам державні музеї України мають нині справжні скарби.

Поеднані тематично і за мистецькими школами, картини західноєвропейських майстрів у музеї Ханенків зачаровують сучасних глядачів.

— І що найдивніше, — каже старший музейний доглядач Ольга Іванівна Никонова, — найбільше і найдовше стоять саме перед нашими картинами, наче вперше їх бачать. Ось Рубенс — у постійній експозиції; Йорданс і Лейтенс — так само. Навіть натюрморт із упольованим зайцем Венікса, притягує, як магніт. А це ж велика картина, її в голландській залі добре видно. Та ще й на обкладинці музейного фоліанта опублікована.

Бертс Осіас Старший. “Натюрморт із жареною куркою”

І справді, ханенківські шедеври, не тільки ті, що іноді з музейних запасників виходять на світ Божий під час виставок, повному озиваються до глядача. 1610 року написана на дубовій дошці картина Мартіна Пепейна “Алегорія Слуху із циклу “5 почуттів”. Цей твір, заповіданий музею Ханенків В. О. Шавінським, у постійній експозиції висить значно вище, ніж на виставці, тому нині його легше роздивитися. І унікальний натюрморт Хуана де Сурбарана, написаний ще 1640 року, в іншому освітленні здається, ніби чуєш холодок від металевої поверхні тарелі й срібної посудинки поряд із фаянсовим глеком. Дивовижне, а на жодну іншу картину не схоже “Поклоніння волхвів” Ф. Капелли (на прізвище Даджу)

XVIII ст. зі стіни над сходами перемістилося до зали. Щасливі глядачі, роздивляючись експонати виставки, так наближаються до картин, що іноді спрацьовує сигналізація.

Із глибини зали вабить чоловічий портрет Д. Барендса, написаний 1562 року — із Львівського зібрання. Скорботне обличчя молодої жінки пензля Д. Б. Креспі (на прізвище Черано) із Житомирського музею вважається “Скорботною Мадонною”. Але інтригує інше полотно — Паріса Бордоне “Свята Родина з Іоанном Хрестителем”. Поряд є кілька картин, де Іоанн Хреститель зображений із Немовлям Ісусом — і всюди дотримана їхня різниця у віці — півроку. На цьому житомирському полотні композиція наче розпадається: Богородиця відсторонено міркує над шойно прочитаним у книжці. Старець, що спирається на палицю, простягає Немовляті яблуко (мовляв, Спаситель від народження готовий скуштувати плід від Древа Пізнання Добра і Зла). Сивий чоловік, що тримає хлопчика, аж ніяк не може бути Іоанном Хрестителем — не дозволяли собі такого художники в XVI столітті. І в московському каталозі, і в київському досвідчені мистецтвознавці говорять про майстерність художника та інші його картини. Але ніхто не торкається

Джузеппе Креспі. “Скорботна Мадонна”

теми сюжету. Тут якась алегорія, не досліджена досі.

Зачаровані талантом митців, чий картини виставлені в Києві на Терещенківській, 15, підслухали ми й кумедне.

— Ти подивись, який хліб, — зачудовано дивиться пані на “Закуску з омаром” Клари Петерс — із Полтавського музею. — З 1612 року не зачерствів...

Ця картина до музею потрапила ще 1918 року — із зібрання Кочубеїв у с. Диканька.

— Подивись краще на цей, — відповідає друга жінка, заворожена шедевром із Севастопольського музею. Початий сірий буханець і справді, мов шойно з печі. — Прийдемо додому, спечу таку ж курку.

Дехто допитується, чому немає Веласкесової “Інфанти”, а дехто питає про святого Франціска Асизького... Однак переважна більшість відвідувачів глибоко вдячні всім, хто створив цей оновлений музейний світ — хай ненадовго, лише до 11 жовтня.

СЛОВО *Прогвіти*

ТИЖНЕВИК ВСЕУКРАЇНСЬКОГО
ТОВАРИСТВА «ПРОСВІТА»
імені ТАРАСА ШЕВЧЕНКА

АНОНС

ПЕРЕДПЛАТА — 2013

Вартість передплати

(з доставкою і поштовими витратами):

Поштовий індекс — 30617, сторінка 68 в “Каталозі”

на 1 місяць	9 грн 37 коп.	на півроку	53 грн 37 коп.
на 3 місяці	27 грн 51 коп.	на рік	105 грн 54 коп.

Ви — зі “Словом Прогвіти”, бо це — Ваша газета!

Засновник:
Всеукраїнське
товариство “Прогвіта”
імені Тараса Шевченка
Реєстраційне свідоцтво
КВ № 4066
від 02.03.2000 р.

Шеф-редактор
Павло МОВЧАН

Головний редактор
Любов ГОЛОТА
Редколегія
Любов ГОЛОТА (голова),
Ярема ГОЯН,
Павло МОВЧАН,
Олександр ПОНОМАРІВ,
Іван ЮЩУК

Заступники головного редактора
Петро АНТОНЕНКО
279-49-47,
Євген БУКЕТ
279-39-55

Заступник головного редактора
з виробничих питань
Наталія СКРИННИК
278-01-30 (тел/факс)

Відповідальний секретар
Ірина ШЕВЧУК
Відділ прогвітянської роботи
Надія КИР'ЯН
270-55-57
Відділ культури
Микола ЦИМБАЛЮК
279-49-47

Відділ коректури
Тетяна ЩЕРБАК
Ірина СТЕЛЬМАХ
278-63-69
Комп'ютерна верстка
Ірина ШЕВЧУК,
Олег БЕССЬКИЙ
278-63-69

Кореспондент
Уляна ВОЛІКОВСЬКА

Черговий редактор
Уляна ВОЛІКОВСЬКА

Бухгалтерія
279-41-46

Адреса редакції:
вул. Хрещатик, 10-Б,
м. Київ, 01001

E-mail: slovo_prosvity@ukr.net
http://slovoprosvity.org
http://prosvitanews.org.ua

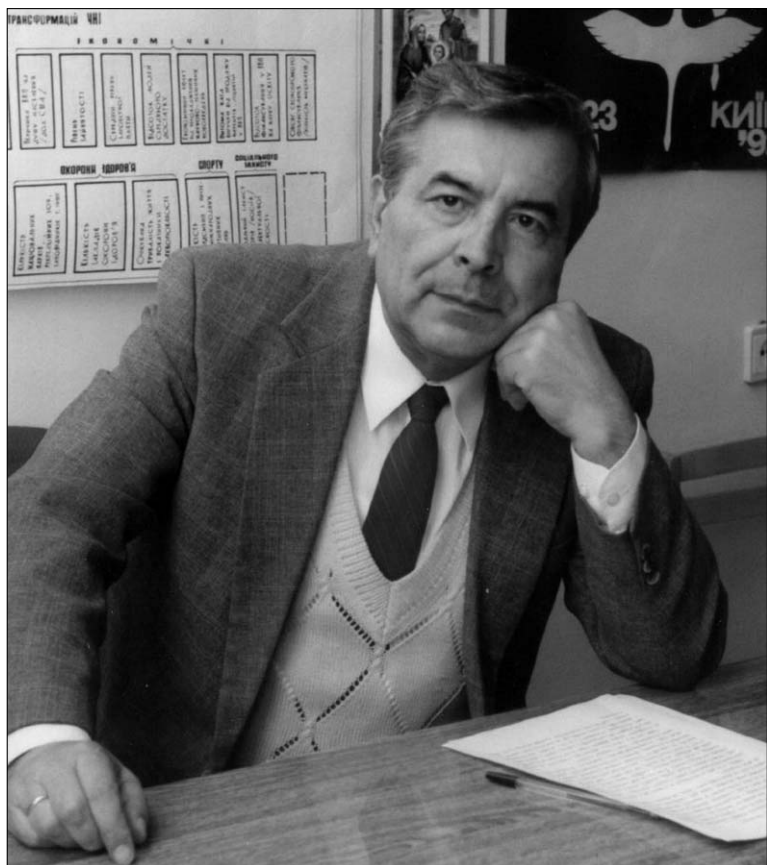
Видруковано з готових фотоформ
у ТОВ “Поліграфцентр” у середу.

Наклад у жовтні — 23 500

Листування з читачами —
тільки на сторінках газети.

Відповідальність за достовірність
інформації несуть автори.
Редакція залишає за собою право
редагування та скорочення текстів.
Редакція не завжди поділяє
погляди своїх авторів.
При використанні наших публікацій
посилання на “Слово Прогвіти”
обов'язкове.
Індекс газети
“Слово Прогвіти” — 30617

Степан ВОВКАНИЧ: «Ідея відродження корінної нації має бути сильнішою»

Степан Йосипович Вовканич — провідний науковий співробітник Інституту регіональних досліджень НАН України, доктор економічних наук, професор. Він — і економіст, і соціолог, і політолог. У колі його творчих інтересів — проблеми підвищення духовно-інтелектуального потенціалу людини і нації, системи ідеологічного забезпечення державотворчих процесів в Україні, основою яких повинна стати Українська Національна Ідея. Тож розмовляємо із С. Й. Вовканичем про нові виклики, які ставить не завжди прихильний до України динамічний світ, про адекватність нагальних завдань, які слід негайно розв’язувати...

— **Що сьогодні потрібно Україні як гарантія її майбутнього?**

— Три міцні стовпи патріотизму: висока українська національна ідея (УНІ), суспільний інтелект глибокого її розуміння та політична воля керівництва країни щодо широкого втілення в практику комплексу сучасних складників цієї ідеї.

— **Яка роль національних ідей на різних етапах державотворення?**

— Національна ідея будь-якого етносу — світоглядна система, яка складається з візії, тобто загальної картини її бачення, теоретико-методологічних підходів до місії та практики втілення в реальне життя. Для уявлених народів вона переважно зводиться до здобуття власної державності, а відтак — до її розбудови та подальшого соціально-економічного, духовно-культурного, науково-технічного, інформаційного та іншого розвитку країни аж до її інтеграції на рівних партнерських засадах у світове співтовариство.

Усім існуючим національним ідеям притаманна одна типова особливість: вони функціонують в інтересах конкретної нації. Немає у світі єдиної ідеї усіх етносів національної ідеї. Ця категорія властива етнічним, громадсько-політичним формуванням, що стали націями, власне, усвідомлення державницької ідеї свідчить про їхнє становлення такими. У таких націй є свій усталений суспільний концепт, ідеологічний духовно-інтелектуальний супровід державотворення, що ґрунтуються на ідеї (мрії), яка консолідує спільноту, є її підмогою, програмою і дороговказом дня. Українська Ідея теж має свою генезу розвитку.

Нація повинна об’єднатися навколо визнання того, що історично процес виникнення, становлення та поширення української ідеї проліг від демократичної Конституції Пилипа Орлика, Кирило-Мефодіївського соціального гасла “країна без холопа і пана” через Міхновське усвідомлення України як національної самостійної держави, боротьбу УНР, її злуку з ЗУНР та визвольного-бойовий клич УПА “здобути або вмерти” за неї до сьогоднішніх пошуків і розробки євроінтеграційної стратегії розвитку нашої країни в системі модерних світових держав і досягнень їх життє-

вих стандартів. Упродовж цього тривалого і складного періоду на історичний генезис складових УНІ, як і на будь-який генезис інших суспільних напрямних, впливали та впливатимуть спадковість і новаторство, еволюційність і революційність, зовнішні й внутрішні чинники, їхні суперечності, інтереси і, зрештою, боротьба за них.

— **Проте в Україні досі, на жаль, немає нічого більш невизначеного і водночас найчастіше вживаного, аніж дискурс національної ідеї.**

— Ви маєте рацію. Доморощений негативізм, псевдонаукове критиканство та лукавство владного інтелектуального антиукраїнізму, сучасне кочубейство, бажання на ньому висунутися чи прислужитися сусідові, а відтак — дезінформувати власний народ, розколоти і поділити країну за мовою, економікою, ринками, конфесіями, героями, пам’ятниками переповнюють інформаційний, нібито — національний, простір зухвалістю, цинізмом та марнослаством. Чому, на відміну від цивілізованих країн, в Україні досі немає законів про натуралізацію (набуття громадянства) іммігрантів, про покарання зловмисних заперечень Голодомору (аналогічно Голокосту) як геноциду українського народу, про духовно-інтелектуальне забезпечення ідеології стратегії національного відродження і державотворення, врешті, немає правдивої історії про подвижників УНІ та люстрації лютих ще живих її поборників? Чим більш ослаблена корінна нація, тим сильнішою має бути ідея її відродження. А ми лишень спекулюємо нею, особливо цинічно під час виборів, реалізуючи партійні інтереси. Це притаманно і чинному уряду, і опозиції.

— **Чому так довго всі вдумуються в нашу національну ідею та не можемо відважитися на підвищення її активної ролі в сьогоденних процесах державотворення та становлення нації?**

— Я вже це сказав на початку: відсутнє патріотичне розуміння УНІ, нема національної духовно-інтелектуальної еліти як чолівки такого розуміння в соціумі, у широкому суспільному загалі; ніхто не прищеплює знання національної ідеї як дороговказ розвитку, як інструментарій консолідації і мобілізації нації. Немає людей. Незалежність України —

це глибина залежності кожного з нас від усвідомлення нашої ідеї, потреби щоденної праці на неї.

Знання національної ідеї, усвідомлення її значення дозволяють адекватно зрозуміти історію українського народу і держави та ефективно прогнозувати їхнє майбутнє. А нерозуміння національної ідеї України не дозволяє вибудувати цілісну концепцію її минулого, оцінити сучасне й унеможливило розроблення адекватного стратегічного прогнозу майбутнього. Відсутність національної ідеї або її деградація ведуть до руйнування країни.

Новітня українська понад двадцятилітня практика державотворення та становлення нації беззаперечно актуалізує перед духовно-інтелектуальним проводом спільноти передовсім два основоположні завдання. Перше: об’єднати націю. Без сконсолідованої громадянської нації звести міцний підмурівок нашого державотворення неможливо. Друге: визнати, що фундаментом і наскрізним елементом цього підмурівку має стати широко соціалізована УНІ — густо змішана на загальноукраїнських інтересах, високих суспільно-моральних, традиційних духовних і матеріальних цінностях — обітована земля, соборна незалежна держава, її питома мова, єдина Помісна церква, національний інформаційний, освітній, науковий та інші простори, історична пам’ять, конкурентоспроможна економіка, благополучна екологія, заможний народ, європейський вектор інтеграції, рівноправні взаємини зі всіма добрими сусідами зокрема і світовим співтовариством узагалі.

— **Безумовно, кожна країна прагне закласти у будівлю свого дому державотворення та становлення нації якнайміцніший підмурівок — свою національну ідею, адекватну історичним етапам цивілізаційного поступу. Українська нація дещо затрималася з адаптацією, відтак — соціалізацією своєї державницької ідеї. Що більше, злочинно довго за неї вбивали, виселяли в Сибір, її подвижники, кращі сини і доньки не одного покоління заплатилися життям, колоніальна влада працювала на її знищення.**

— Це правда, але дивімося ширше, глобальніше. Кожен загартник насамперед розстрілює Ідею розвитку нації, Слово як Логос народу, духовно-інтелектуальну еліту як його ядро. Тому щоденно маємо проводити плебісцит: працює Українська Ідея та чи може вона реально діяти, якщо задля неї ніхто не трудиться? Наперекір кривавій історії, спротиву ззовні і внутрішньому маємо говорити про УНІ в контексті завдань сьогодення, позитиву і тяжкої праці для якомога

швидшого їхнього розв’язання. Здавалося б, усе гаразд. Національна ідея вийшла на арену публічного громадянського осмислення і світового визнання. Українству за національну ідею не треба умирати, а продуктивно, творчо, самовіддано і чесно працювати та жити, втілюючи її новітню місію в багатогранних внутрішніх і зовнішніх напрямках. Національно-патріотична спільнота активно шукає обґрунтування сутності феномену УНІ. Проте до цього долучилися апологети колишніх імперій, медіатори глобалізаційного зодноріднення, колоніальних ідеологій і світів, щоб позбавити українську націю цілісної системи традиційних світоглядних цінностей і духовно-інтелектуального супроводу сучасних державотворчих процесів як орієнтирів загальнонаціональної єдності та інтеграції. У нас має бути чітке і виразне визначення на макростратегічному ідеологічному рівні Великої Ідеї та її робочого оперативного інструментарію — Малої Ідеї, за допомогою якого реалізовуватиметься стратегія відродження і розвитку народу.

Українська Національна Ідея — це своєрідний комплекс вірувань і духовне кредо народу, квінтесенція патріотичних почувань, національного світобачення та усвідомлення державної незалежності, суверенності її інтересів; це концепт-конструкт духовно-інтелектуального потенціалу нації, тобто людей — державотворців і співгромадян, які, спираючись на минуле, мобілізують творчі зусилля та здобутки сучасні і майбутні, на становлення і консолідацію українського народу як єдиної політико-етнічної громадянської спільноти і цілісної одиниці світового співтовариства, щоб наблизити національний ідеал до найвищих досягнень людства в різних сферах розумової його життєдіяльності на шляху прогресу та добробуту.

Ця дефініція достатня для нації, тяглість розвитку якої не переривалася. Збереження ж національної тотожності титульного народу, який упродовж віків намагалися знищити, вимагає вивчення її не лише як явище складної соціально-економічної, етнічної, культурно-мовної, релігійної, екологічної та іншої природи в духовно-інтелектуальному, феноменальному і вельми динамічному історичному контекстах, а й як багатогранну програму сучасного розвитку країни, підвищення її суб’єктності, субсидіарності, конкурентоспроможності і т. ін. Отже, УНІ — це не лише програма дій на завтра, засвоєння і збереження набутих минулого, його історичних, традиційних інституцій, а й науково обґрунтовані, сконсолідовані, інноваційні та ін-

теграційні спрямування сучасників у світоглядному, мотиваційно-ціннісному та інших духовно-інформаційних, просторово-часових вимірах. Врешті, УНІ — це не лише семантичний знак об’єднання, ідеологічна його основа, а й логія, за допомогою котрої належить привести український корабель у гавань Державності європейського рівня.

— **Бажання осквернити саму постановку проблеми української ідеї, не дати їй позитивного тлумачення і перспектив в інформаційно-просторовій, інноваційній моделі розбудови національної держави, її євроінтеграційних намірів ставить на порядок денний нагальну потребу: опрацювати систему ідеологічного забезпечення державотворення. Обікшись на чужинській монополії тоталітарних ідеологій, ми боїмося доторкнутися думкою до своєї. На чому, на Вашу думку, ґрунтуватимуться загальноукраїнські інтереси, що складуть стратегічні напрямні національної ідеї, її сучасний ідеологічний дизайн?**

— В Україні є дві найбільші спільноти. Одна — українськомовна, що складає титульну націю, яка дала назву державі Україна, розбудова якої, власне, була багатовіковою ідеєю цієї корінної нації. Друга — російськомовна, прийшла у військовому обози, яка від початку приходу гнітила вже саме бажання українського народу мати свою самостійну державу, розвинути питому мову, традиційну культуру, вітчизняну освіту, науку, книговидавництво, Помісну церкву, тобто всі духовно-інтелектуальні сегменти національного інформаційного простору. Ба більше, ця громада своєю імперсько-шовіністичною національною ідеєю, почавши від царсько-радянського (і не тільки) гасла “розділяй і владарюй” до постсовітських закликів “обустроить” Росію, поширюючи “русский мир”, — начисто перекреслювала і перекреслює УНІ, досі вважає її ворожою, сепаратистською, націоналістичною видумкою, тобто такою, за яку слід жорстоко і криваво переслідувати її подвижників. В українців, мовляв, немає ні мови, ні землі, бо це все відірване від росіян, поляків, румун і т. ін. Словом, УНІ могла розвиватися, обговорюватися тільки у вузькому національному середовищі. І зараз ми маємо боротьбу двох спільнот — українськомовної “на нашії — не чужій землі” та російськомовної на не своїй, а загарбаній території — за право виходу на цивілізаційний простір. Одна хоче повнокровно долучитися до цього простору, а друга — не дати їй це зробити, етнічно обмежити її внутрішнім середовищем, шароварами, співом, танцями ошасливлених “хахлов і малоросов”.

Далі буде.

Відкриття оновленої Олександрівської колони

Сергій ГОРИЦВІТ,
м. Одеса
Фото автора

Наша незалежна Україна з великими труднощами повертає собі сплюндровану роками царської та комуністичної імперії історію, а одеська влада активно відроджує колишню царську Новоросію, прагне перетворити Одещину на форпост “Русского міра”. Його символом в Одесі є пам’ятник Катерині II, яку українофоби вважають засновницею міста. Пам’ятник постав 2007 року, незважаючи на протести українських громадських організацій і партій. У спільній заяві монумент названо “постійно діючим генератором міжнародної ворожнечі”. Чому нібито національно свідомий президент В. Ющенко не звернув належної уваги на українофобську затії одеської влади, — досі загадка. Міськрада ж зробила вигляд, що не причетна

Імперське відродження замість національного

до встановлення монумента, бо це було здійснено за кошт її депутата від партії Вітренко Геннадія Труханова.

Нинішнє регіональне антиукраїнське керівництво міськради, яку очолює Олексій Костусев, не лише підтримує подібних спонсорів імперського відродження, а й саме ініціює подібні заходи. На початку вересня мер урочисто відкрив у парку Шевченка реставровану на його пропозицію Олександрівську колону, увінчану шапкою Мономаха і прикрашену двоголовими царськими орлами. Як свідчить пам’ятна дошка, місцина ця справді історична: “На сем месте Царь-Освободитель 7 сентября 1875 г. соизволил быть парку Имени Его и посадил первое дерево”. Мер Одеси та інші промовці захлинаючись, славословили імператора. Тут майорили російські триколори, прапори “За веру, царя и Отечество”, штандарти проросійських організацій “Новороссия” та “Дозор”, червоні стяги комуністів.

Не обійшлося і без пропозицій повернути парку імені Тараса Шевченка колишню назву Олександрівського. Мовляв, і сам Кобзар був би не проти цього, адже він народився у кріпацькій родині, а Олександр II скасував кріпацтво. Але ініціатори перейменування забувають, що саме цей “цар-визволитель” 1876 року своїм Емським указом заборонив українську мову, зокрема її друкувати твори Шевченка. Так він вирішив покарати українських просвітян, за те, що вони прагнуть “вольной Украины в форме республики, с гетьманом во главе”.

І ось тепер О. Костусев “обдурив” місто оновленим пам’ятником душителям українського народу. Допоміг реалізувати цей задум депутат міськради від Партії регіонів Володимир Кіреєв. За

це вони удостоїлися похвали Надзвичайного й Повноважного посла Росії в Україні Михайла Зурабова, який спеціально прибув для участі в урочистій церемонії.

Шанувальники колишньої Новоросії, палкі прихильники “Русского міра” добре знають, кого в ім’я “історичної справедливості” їм слід шанувати. 29 вересня вони увічнили в монументі російського полководця Олександра Суворова. Кінна статуя — копія пам’ятника полководцю одеського скульптора XIX століття Бориса Едуардса, що в Ізмаїлі, встановлена коштом Г. Труханова, — це, так би мовити, витрати на його виборчу кампанію, які він сподівається повернути, ставши нардепом ВР. Не випадково площа при в’їзді в Суворовський район, де відбулося урочисте від-

криття монумента, була оточена агітаційними наметами, білбордами та прапорами з символікою ПР і слоганом кандидата: “Довірляй делам!”.

Відкривали монумент і виступали з промовами губернатор Одеського регіону (він завжди себе так величає) Едуард Матвійчук, Геннадій Труханов і митрополит Одеський та Ізмаїльський УПЦ МП Агафангел, який освятив пам’ятник і побудовану поруч капличку. Губернатор зазначив, послугуючись ухваленою регіональною мовою: “Народ, который не чтит и не помнит свою историю, не имеет будущего”. Інші промовці теж наголошували на “возвращении к истокам” та на “восстановлении исторической правды”. При цьому Суворову, який не брав безпосередньої учас-

ті у штурмі Хаджибею і ніколи не відвідував Одесу, приписали почесну роль співзасновника міста.

Немало мовилося й про російсько-турецькі війни кінця XVIII століття, коли було звільнене Північне Причорномор’я, та ніхто й словом не обмовився, що вирішальну роль у тих битвах відіграло українське козацтво. А доцільно нагадати забудкам, що Хаджибейською фортецею 14 вересня 1789 року заволоділи шість полків козаків-чорноморців чисельністю 3000 осіб під командуванням отамана Захарія Чепіги. А загалом під час війни 1787—1791 рр. у різних операціях брало участь близько 42 тисяч українських козаків.

Геть забули очільники Одеси й регіону про угоду 2007 року, коли тодішній голова облдержадміністрації Микола Сердюк і міський голова Едуард Гурвіц домоглися про встановлення в Одесі монумента на честь останнього кошового отамана Війська Запорозького Петра Калнишевського. Підставою для такого рішення була докладна довідка науковців історичного факультету Одеського національного університету ім. І. Мечникова, які визнали, що “встановлення в Одесі пам’ятника кошовому отаману П. Калнишевському є доцільним та історично обґрунтованим”. Було визначено й місце, де мав з’явитися цей монумент. Але минулого року мерія, очолювана українофобом О. Костусевим, скасувала рішення своїх попередників.

Відкриття оновленої Олександрівської колони й пам’ятника Олександрові Суворову в переддень виборів до Верховної Ради відбулося за тим же сценарієм, який був розіграний при спорудженні пам’ятника Катерині II. Таке імперське відродження не має нічого спільного з національним відродженням.

Відкриття пам’ятника Суворову відбулося під прапором Новоросії

Казимир БРАМСЬКИЙ,
ветеран праці, член Національної спілки журналістів України,
м. Київ

Слухаючи передвиборну рекламу по радіо і перечитуючи патріотичні видання періодичної преси (такими я вважаю газети “Україна молода”, “Слово Просвіти” та “Сільські вісті”, які сміливо й критично висвітлюють нашу дійсність), зокрема матеріали Всеукраїнського форуму “На захист української мови і державності”, не можу збагнути, чому на українській землі так буйно проросли антиукраїнські сили.

Завзяті “івани”, що не пам’ятають свого коріння, переслідуючи лише власні інтереси, захопилися грабувати і вивозити багатства з України, вкладати кошти в іноземні банки, набувати за кордоном різні “хатинки”, прихватувати в Україні “і Дніпро, і кручі” й будувати багатоповерхові котеджі, палаци тощо. Вони вдихнули свободи на повні груди!

Далі захопилися руйнувати зупинені фабрики і заводи, а деяку готову продукцію завозити з-за кордону, породжуючи у наших містах і селах безробіття і злидні. Часто-густо та продукція не ліпшого гатунку. У результаті такої діяльності Україна за 21 рік своєї Незалежності не створила сприятливих умов для розвитку підприємництва і фермерства, не підняла на належний рівень власну промисловість і сільське господарство (хоча серед пострадян-

Як зміцнюють державність державні мужі?

ських республік Україна мала найліпші стартові умови), не створила власного сучасного зернокомбайна, малої землеобробної техніки для фермерів, електротяга, легковика та багато іншої вкрай потрібної техніки, мале підприємництво і фермерство задумала податками, а селян без техніки прикрела на важку фізичну працю.

Не ліпший стан справ і в культурно-соціальній сфері. Занехані національне кінематографічне, книгодрукування. Якось в одному з книжкових магазинів мені впала у вічі товстезна книга “Енциклопедія Мудрости” із серії “Лучшие книги России”, в якій зібрано афоризми від зародження писемності до кінця XX століття. Герої книги — видатні письменники, філософи, мудреці, світочі людства. І що ви думаєте? У цьому солідному виданні (814 сторінок) не знайшлося місця нашому Пророку Тарасу Шевченку, не кажу вже про Івана Франка та Лесю Українку! Це так північна сусідка виявляє до нас свою “братню” повагу. Це ганьба! Як член Книжкового клубу “Клуб сімейного дозвілля”, що функціонує в Харкові, якимось отримав черговий каталог для замовлення бажаної літератури, уважно переглянув його і не знайшов у ньому нічого прийнятного ні для себе, ні для онуків, бо майже з 400 пропонованих книг і відеокaset лише 7 видань були

українською мовою, а такі у мене вже є. Обурений, я написав про це в Книжковий клуб і в копію Державному комітету телебачення і радіомовлення України, як куратору Клубу. І що ви думаєте, Держкомітет відповів мені, що “ні державні органи, ні посадові особи не можуть і не мають права втручатися у справу книговидання. Що друкувати, вирішують самі видавництва”. Приїхали! Тоді постає питання: навіщо ж тоді такі державні органи утримуються за наші кошти?

А якою є періодична преса? Переважно російськомовною. Хоч як дивно, на теренах України чомусь досі залишаються видання колишнього Радянського Союзу лише з припискою до їхньої назви слів “в Украине”, такі як “Комсомольская правда в Украине”, “Московский комсомолец в Украине” (навіщо він здався Україні?), “Аргументы и факты в Украине”, “Известия в Украине”, “Труд в Украине”... Навіщо це посміховисько і доки ми його терпітимемо?! Рекламодавці, переступаючи межу пристойності, нав’язливо рекламують алкогольні напої, тютюнові вироби, засоби сексуального призначення. У періодичній пресі, рекламі, на радіо невинувато почали вживати безліч іншомовних, незрозумілих простому читачеві, слів, як-то: онлайн, плейоф, драйв, драйвінг, моніторинг, шопінг, паркінг, кастинг, пирсинг та бага-

то інших. Кому потрібні ці вибрики пегаса? Хіба наша рідна мова не має відповідників таких слів? Наведені приклади яскраво характеризують нашу “самоповагу”, “патріотизм” і бездіяльність відповідальних міністерств і відомств і неефективне керівництво державою.

І через те, що ми мовчки споживаємо антинаціональну інформацію, з’явився проект антиконституційного закону Ківалова—Колесніченка “Про засади державної мовної політики”, як подальший розвиток русифікації України. І, незважаючи на масові протести свідомих українців проти цього законопроекту, його підписали і В. Литвин, який клявся, що не підпише, і Президент В. Янукович, який водночас створив робочу комісію для доопрацювання змісту цього закону. То навіщо його було підписувати, якщо він недоопрацьований? За майже п’ятдесят років трудової інженерної діяльності я жодного разу не бачив, щоб навіть керівник підприємства підписав недоопрацьований наказ. А це ж державний закон!!! Отже, нами керують малокомпетентні й заполітизовані ківалови, колесніченки, табачники, чечетови і їм подібні на чолі з президентом, які услужливо заглядають у рот північній сусідці; це “грязь Москви”. Дуже обурений депутатами Київщини: і тут знайшлися такі “розумники”, які запропонували

вести в столиці України російську мову як регіональну. Така влада нам не потрібна. Україною повинні керувати патріоти своєї держави!

А як сприяють зміцненню української державності державні мужі? Під надуманими реформами закривають українські школи, розпродують чужинцям промислові підприємства, право на видобуток корисних копалин, пішли чутки, що скоро продаватимуть родючі українські землі, засилають кримських та одеських провокаторів із червоними прапорами у Львів на святкування Дня Перемоги. Мабуть, час брати в руки вила. Українці! Не будьмо байдужими!

Гадаю, досить прикладів. І так зрозуміло: суспільство деградує, вистраждана свобода пішла не на користь, а неукраїнська влада робить усе, щоб знищити Україну. А керівники держави заспокоюють нас “високими” показниками нашого зростання, мовляв, “жізнь улучшається”. Ці невеселі роздуми хочу закінчити словами нашого національного Пророка Тараса Шевченка, які звучать як наказ нам усім — від маленького українця до президента: “Схаменіться! Будьте люди, бо лихо вам буде... Настане суд, говорять і Дніпро, і гори!.. І навіки проклетесь своїми синами!”.

Тому до всіх владних структур обираймо лише патріотів України!

14 жовтня ВО “Свобода” в Києві проведе Марш УПА. Збір учасників Маршу — о 14.00 біля пам’ятника Тарасу Шевченку. Згодом відбудеться віче та Марш боротьби центральними вулицями Києва. По завершенні Маршу — святковий концерт.

Михайло СОПІВНИК

Благословенна земля Тернопілля пам’ятає багато героїчних подвигів Української Повстанської Армії в період визвольних змагань за Самостійну, Соборну, Українську Державу під час Другої світової війни і після її закінчення ще впродовж десяти років.

Про один бій, із героїчного чину УПА, сотні “Сіроманці” під проводом сотника “Голуба”, який відбувся на околиці мого рідного села Блищанка Заліщицького району Тернопільської області в травні 1944 року розповідає ця публікація.

На початку травня 1944 р. у село Блищанка увійшла сотня УПА “Сіроманці” і розмістилася на постій в урочищі Ярмівка на східному краю села в лісі над Потічком. Наше село в часи визвольних змагань ОУН-УПА було обозною станицею, в якій заготовляли продукти харчування, одяг, взуття, зброю, набої та все необхідне для забезпечення партизанських потреб. Для постійно сотні обирали зручне, з військової точки зору, місце. З одного західного боку між урочищем Ярмівка відкрите поле зі схилом до Потічка, яке добре проглядається, а з другого, східного, повстанців прикривали ліс і повноводна річка Серет.

Сотня простояла більше тижня. Силами громад навколишніх сіл Голігради, Лисичники, Блищанка, хуторів Вовучків, Миколаївка було організовано харчування і доставку амуніції. Партизани проводили організаційно-пропагандистську роботу із залучення молоді до лав УПА. Охочих влилися до лав УПА було вдосталь.

Про ці події розповідав мені Михайло Піхлик із нашого села, який тоді ще 13-річним хлопчиком носив їжу партизанам. Так було і в суботу напередодні бою, коли Михайло приніс обід в урочище. Він розповів, що після обіду з повстанцями проводили політзаняття. Вів їх дяк із села Угриньківці (прізвища автор не запам’ятав), де Михайло вперше почув вірші Тараса Шевченка і вже ніколи не розлучався з “Кобзарем”. Після політичної підготовки новобранців навчали володіти зброєю.

Із селом був добре налагоджений зв’язок. Дмитро Горішний — мешканець крайньої хати від урочища Ярмівка (тоді 15-річний юнак) щовечора водив повстанців-розвідників верболозами понад Потічком у село. Хата Горішних завжди була партизанською хатою. Пан Дмитро хотів зробити в хаті музей партизанської слави, та цю ідею не підтримала місцева влада нашого села.

Після бою у Ярмівці Дмитра заарештували, він був під слідством, але через відсутність доказів його відпустили.

Спокійне життя сотні “Сіроманці” тривало недовго. 18 травня 1944 р. у святую неділю на світанку в село прибув запасний полк червоних, що розміщувався у селі Торське і близько 10-ї години почав наступ на повстанців із кутка Нагорінка по полю до урочища Ярмівка. Бій розгортався за стандартною схемою. Пан Дмитро згадує: “Піднявшись від Потічка на горб, де паслася наша худоба, я побачив розсіяні по

Відлуння бою 70-м роковинам УПА присвячую

полю чорні цятки. Їх було так багато, наче маку”.

Та партизани вже готувалися до бою.

Із розповіді Михайла Піхлика: “Сотник “Голуб” був родом із Чортківщини. Я визначив це по його говірці. Він мав військовий вишкіл, будучи на службі у польському війську капралом”. Високий на зріст, худорлявий, русявий, з бородою й вусами. Одягнутий у німецьку шинелю і синю гімнастерку, у чоботях і шапці-петлюрівці з тризубом. Через плече португеза, збоку пістолет, на грудях далековид.

Ось і все, що було відомо про сотника “Голуба” до 2002 року. Достовірні відомості про “Голуба” вперше опубліковано в книзі “За тебе, свята Україно” Нестора Мизика, викладача історії Чернівецького університету. Третя книга цієї серії охоплює визвольну боротьбу ОУН-УПА на території Заліщицького району Тернопільської області. Автор доклав чимало зусиль, щоб зібрати документи, фотографії, записати розповіді живих свідків і учасників тих подій. У ній зазначено: “Сотник “Голуб” — Петро Павлюк, 1918 р. н., уродженець села Дорогичівка Заліщицького району (це на межі з Чортківщиною. — Авт.). До війни очолював Товариство “Луг” при “Просвіті”. В одному з боїв у Циганському лісі Петро Павлюк загинув”. Це був щирий український патріот, просвітянин, борець-герой, самовідданий член ОУН.

Укрившись за Потічком на початку лісу, сотня зайняла оборонний рубіж і сміливо вступила у бій із полком червоних. Першу ворожу лаву вони підпустили дуже близько на відстань кидка гранати і за командою “Голуба” вдарили перехресним кулеметним вогнем з обох флангів оборони і всіма наявними засобами стрілецької зброї і гранатами. Першу лаву було повністю знищено. Друга й третя лави залягли на землю і стали окопуватися під постійним партизанським обстрілом. Бій тривав до настання темряви.

Оскільки це був запасний полк, то артилерії чи танків у червоних не було, але в другій половині дня їм підвезли міномети. Та й мінометами ворог не міг скористатися, бо коли мінометники намагалися підійти ближче, щоб міни лягали на партизанський рубіж оборони, їх розстрілювали з кулеметів, влаштованих на високих дубах, звідки велась і розвідка за полем бою. Якщо міномети переміщувалися назад, то міни вже летіли по своїх, що під час бою окопалися як-небудь. Нахил поля до повстанців додав їм можливості вести прицільний вогонь з усіх видів стрілецької зброї. І все-таки міномети завдали повстанцям відчутної шкоди.

Як саме почали і вели бій повстанці впродовж першої половини дня, розповідали мені Дмитро Горішний та учасниці цього бою (по неволі) моя сестра Тетяна Марчук (в дівоцтві Воробець), а також моя

сусідка Ганнуса Олешук (в дівоцтві Лозінська). Третьою учасницею цього бою була ще одна сусідка Ганнуса Паньків (по-сільському Процева).

Ось як розповідає про цей бій у своєму листі до мене Ганна Іванівна Олешук: “Мені було 15 років і я згодилася допомагати повстанцям, коли до мене звернувся провідник “Супрун” із пропозицією про співпрацю. (На жаль, у листі пані Ганни прізвища і звідки родом провідник не вказано. На мою думку, це був повітовий провідник ОУН Микола Круцяк із с. Ворвulinці, Заліщицького району, який мав псевдо “Супрун”). Спочатку нас було четверо дівчат, а станичною була Текля Дорош. Виконували все, що нам доручали. Збирали харчі, одяг — хто, що давав для партизанів, ходили на зв’язок, носили естафети. Так ось 18 травня 1944 року станична Текля Дорош розпорядилася зготувати сніданок і віднести в Ярмівку партизанам. Ми пішли до крайньої хати від лісу урочища Ярмівка, в якій мешкали Горішний Василь із сім’єю. Зварили сніданок і поки все приготували — одержали новину про прибуття в село москалів прифронтового полку з села Торське. Зі сніданком і цією новиною ми пішли до лісу. Це було близько 10-ї ранку. Ми тільки прийшли, віддали їжу, розповіли, що в село наїхало багато війська, а по полю до лісу вже йшли москалі. Партизани так і не поснідали, бо вже почалася стрілянина. Повстанці зайняли свої місця на оборонному рубезі. Нам, фактично ще дітям, довелося бути у тому бою 11 годин”.

Бій у Ярмівці не змовкав ні на хвилину. У другій половині дня вже закінчувалися набої. По зв’язку це було передано у найближчі села Лисичники, Голігради, Блищанку, на хутори Вовучків і Миколаївку. В цих селах станичні організували їхню поставку.

Ось що мені розповів мій сусід Мар’ян Ленгер, якому тоді було 12 років: “Доставити повстанцям набої доручили Анелі Малітовській, та кінь скинув її з себе і втік. Я впіймав коня і зголосився відвезти набої (кулеметні стрічки) партизанам. Через північне крило села “Колонію”, що прилягає до лісу, доїхав до краю села і погнав коня галопом далі по полю через “Долини” в бік Ярмівки. Та коли під’їхав до урочища з Нагорінського горба, в мене почали стріляти москалі. Це помітили партизани і кулеметним вогнем прикрили мене. Так вдалося відвезти набої і вже лісом, обминаючи поле, живим повернувся додому”.

Наступного ранку ліс зустрів карателів мовчанкою. Із села прислали підводи з газдами, щоб ті підібрали вбитих і поранених після бою. Червоних звозили з поля до Потічка і відвозили на вантажних автівках. Серед повстанців теж були полеглі, але москалі заборонили їх ховати. Уже потім, через два тижні, жінки з села Лисичники ховали вбитих хлопців-упівців.

Свідок тієї події Іван Рибцуник розповідав, що коли підбирали поранених червоноармійців на полі після бою, то майже всі вони розмовляли українською і кликали маму чи батька по-українському.

“Це були новобранці, — казав Іван Михайлович, — із-за Збруча, з Кам’янець-Подільщини і Проскурівщини”.

Ось чому їх так безжально гнали на упівські кулемети. Знову та сама тактика нищення українців, про яку писав О. Довженко, коли ненавчених молодих хлопців-новобранців із Наддніпров’я червоноармійські генерали гнали у Дніпро під німецькі кулемети. І коли в Жукова запитали: “Чи виправдані такі великі солдатські жертви?”, він відповів: “Так это же хохлы. Чем больше утопим в Днепре, тем меньше будет возни при отправке в Сибирь”.

А вже 22 червня 1944 року Жуков разом із Берією підписали указ № 007/42 “Про виселення усіх українців “...в отдаленные края Союза ССР”. Пізніше, на XX з’їзді КПРС Хрущов пояснив, що не вистачало вагонів для такої масштабної операції. Та не це зупинило правителів СРСР на чолі з кривавим вождем “усіх народів” Сталіним. Вони усвідомлювали, що в разі таких дій боротьба за терени Західної України перекинеться на Велику Україну. А це вже загроза розвалу Совдепії.

Так що всім нині сущим українцям в Україні потрібно низько вклонитися воякам УПА за те, що ми залишилися і народилися саме в Україні.

Героїчна боротьба ОУН-УПА на два фронти, яку підтримувало все населення Галичини, Волині, Буковини, Закарпаття в середині XX століття, показала світові героїчний, незламний, волелюбний дух українського народу за своє визволення від чужинців і споконвічне прагнення українців до свободи, бажання жити вільно у своїй Державі!

Героїчний бій сотні УПА “Сіроманці” в урочищі Ярмівка — це тільки малий епізод боротьби нашого народу за волю, щастя й долю неньки-України!

Слава Вам, Герої! Вічна Вам пам’ять, Борці! Слава Україні!

P. S.

1991 року на місці бою в урочищі Ярмівка патріотів села Лисичники встановили пам’ятний хрест полеглим у цьому бою вірним синам України. Весною 2004 р. на місці дерев’яного встановлено кам’яний хрест стараннями Марії та Ольги Журецьких із села Касперівці до 60-х роковин цього героїчного бою.

Громадянин Валерій Марченко

Василь ОВСІЄНКО,
лауреат премії ім. В. Стуса

Що ж то за злочин? У вирощі Київсько-го міського суду від 13 березня 1984 року названо низку статей “наклепницького” та “антирадянського” змісту, які Марченко намагався передати або й передав на волю, і вони були оприлюднені за кордоном ще під час першого його ув’язнення (1973—1981), а також за нетривалої волі між першим і другим ув’язненням.

Та сьогодні йдеться про “офіційні документи, — цитуємо вирок, — Міністерства Освіти УРСР з грифом “Для службового користування”, які потрапили до нього (Марченко. — В. О.) за нез’ясованих обставин: проект рішення колегії Міністерства від 29 червня 1983 року “О дополнительных мерах по улучшению изучения русского языка в общеобразовательных школах и педагогических учебных заведениях Украинской ССР” та проект “дополнительных мероприятий” названого Міністерства з цього питання. У рукописному пасквілі (*лист до Анни-Гали Горбач. — В. О.*) перелічені вище документи Міністерства освіти УРСР [Марченко] наклепницьки називає “новим валуєвським указом”, а саме Міністерство — “шовіністичним”, закликає використовувати ці документи у ворожих щодо СРСР акціях”. (*Із книжки: Валерій Марченко. Творчість і життя. Упорядн. Н. Смужаниця-Марченко, Н. Кочан. — К.: Сфера, Дух і Літера, 2001. — С. 480.*)

Що ж це за таємна постанова, призначена лише для “службового користування”? Суть її у цьому абзаці: “Ужити всіх заходів, щоб вільне володіння російською мовою нарівні з рідною стало нормою для молоді, яка закінчила середні навчальні заклади, громадським обов’язком кожної молодої людини”.

Тобто українська молодь 80-х років мала стати двомовною. А оскільки двомовність ніколи в історії не була тривалою, то наступне покоління мало стати русомовною “новой исторической общностью — советским народом”. Бо вступити в комунізм українцем було неможливо в принципі.

Ця таємна від приреченого на історичне небуття українського народу постанова Міносвіти УРСР була ухвалена на виконання такої ж таємної постанови ЦК КПРС і Ради Міністрів СРСР від 26 травня 1983 р. № 473 з такою ж назвою і відповідного наказу Міносвіти СРСР від 7 червня 1983 року № 63.

І коїлося це якраз на 80-ту річницю Валуєвського циркуляру від 18 липня 1863 року.

Ось найцікавіше з 31 пункту тих “Додаткових заходів”: “При навчанні російської мови й літератури ділити в школах і педучилищах з неросійською мовою навчання класи і групи, більші, ніж 25 учнів, на дві групи”; “удосконалювати мережу загальноосвітніх шкіл з російською мовою навчання”; “забезпечити беззастережне поширення мережі шкіл і класів із поглибленим вивченням російської мови і літератури”; “розробити рекомендації для вихователів дитячих садків і батьків по вивченню російської мови дітьми старшого дошкільного віку”; “передбачити в проектах бюджетів на 1984 рік асигнування на підвищення стипендії студентам-русистам”; “на підвищення (16 %) ставок заробітної платні вчителів підготовчих і перших класів, які провадять заняття з російської мови”. (*Російщення України. Науково-популярний збірник. К.: Видання Українського Конгресового комітету Америки. — 1992. — С. 242—250.*)

А в царській Росії вчителям і попам “за обрусение края” доплачували 20 %...

Зрозуміло, що:

“Поширені за кордон, — знову цитуємо вирок, с. 481, — примірник статті і документи Міністерства освіти УРСР потрапили до так званої пресової служби УГВР (Українська Головна Визвольна Рада) у Нью-Йорку і використані вказаним антирадянським націоналістичним центром у провокаційних акціях проти СРСР.

Зокрема в газеті *Свобода* (США) за 31 серпня 1983 року на підставі цих документів був надрукований злісний пасквіль антирадянського змісту під назвою *Наступ*

На Святу Покрову на кладовищі в селі Гатне під Києвом о 14 годині збереться небагато людей. Отець Валерій Копійка відправить панахиду на могилах родини Марченків. Уже без Ніни Михайлівни, яку ми поховали тут на Вербну неділю 2011 року.

Цього святкового дня о цій же порі року Божого 1984-го тут в оточенні нечисленних уцілілих друзів і численних ворогів — кагебістів поховали 37-річного політв’язня Валерія Марченка. Він і року не відбув із призначеного йому терміну — 10 років таборів особливого (камерного!) режиму та 5 років заслання, з визнанням особливо небезпечним рецидивістом. Тобто злочинцем, який повторно вчинив особливо тяжкий державний злочин.

новітньої валуєвщини на українську мову”.

Погодьмося, що викриття колоніальної політики — це справді особливо тяжкий державний злочин.

Як же ці відправлені Марченком за кордон документи опинилися в лапах КДБ? А через совєцьких агентів, які нищипорили навіть в УГВР:

“Фотокопії рукописного документа “Дорога пані Галю” і зазначених проектів документів по поліпшенню вивчення російської мови в грудні 1983 року надійшли в об’ємному пакеті поштою з Сполучених Штатів Америки на адресу Міністерства освіти УРСР від особи, яка себе не назвала. Ці фотокопії згідно ст. 396 Поштових правил були затримані на міжнародному відділку Київського призалізничного поштамту і доглянуті митницею, після чого передані до КДБ УРСР як такі, що мають гриф “Для службового користування”. (*Вирок, с. 481.*)

Валерій Марченко не підписувався під своїм листом до діаспори. Кагебісти його “вирахували”. А щоб приховати свою закордонну агентуру, вони під час обшуку й арешту 21 жовтня 1983 року принесли ці документи з собою в помешкання Марченків — і хутенко “виявили” їх у тумбочці під телевизором і намагалися звинуватити Валерієвого вітчима Василя Івановича Смужаницю, що це він виніс їх із Інституту педагогіки і дав Валерію. А Валерій каже їм: “Щось ваша робота дуже брудна. З запахом ваша робота. Щось не те ви говорите: при чому тут мама, батько? Давайте зі мною розбирайтеся, що вам тут треба”.

“Розібрався” з ним суддя Григорій Іванович Зубець, тоді заступник голови Київського міського суду. 13 березня 1984 року суд під його головуванням присудив Валерію максимальний термін. Фактично це був смертний вирок, бо підсудний мав тяжке захворювання нирок, — нефрит. І суддя це добре знав. Ба, не просто максимальний, а 40-річний термін: за ст. 62 ч. 2 КК УРСР — 9 років таборів особливого режиму, а за відповідними статтями КК РРФСР і Казахської РСР — 10 і 6 років. Разом 25 років. Але менший термін поглинається більшим. І ще тричі по п’ять років заслання (“злочини”) Марченко чинив також у концтаборі на Уралі та на засланні в Казахстані). Як довго мав жити Валерій, щоб відбутися це покарання!

Останній діалог між прокурором Поповим В. І. та Валерієм Марченком щодо якогось “документа” був приблизно такий:

Прокурор. З якою метою був виготовлений антирадянський ворожий за змістом документ?

В. Марченко. З метою сказати людям правду.

Прокурор. Ви твердите, що все написане вами правда?

В. Марченко. Чистісінька.

Прокурор. Яким чином цей документ потрапив за межі ВТК? (*Виправно-трудова колонія. — В. О.*)

В. Марченко. Не скажу.

Прокурор. Чому?

В. Марченко. Бо ви людей саджаєте. Вам істина не потрібна, вам потрібно людину до в’язниці посадити.

Прокурор. Яким чином вказаний документ потрапив за кордон?

В. Марченко. Цього я не знаю... Не скажу... Одним Господу відомо... Не відповім...

Прокурор. Марченко, уявіть собі, що було б, якби кожна людина в нашій країні почала б писати, що їй заманеться, та ще й за кордон передавати?

В. Марченко. Було б так, як у справжній демократичній країні.

Прокурор. З якою метою вказаний документ був переданий за кордон?

В. Марченко. Для опублікування в пресі і щоб люди читали.

Прокурор. Ви задоволені з того, що там його друкують та ще й ворожими радіостанціями передають?

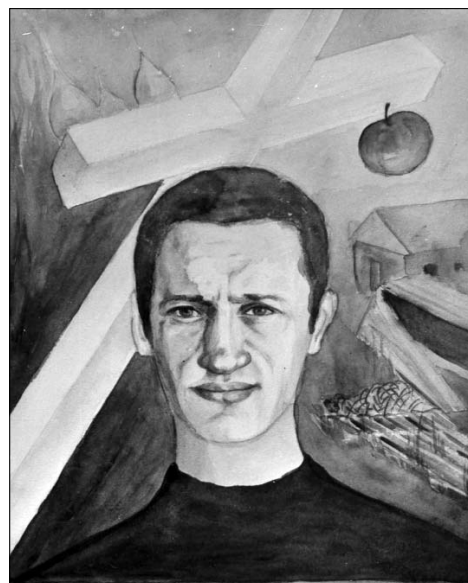
В. Марченко. Звичайно. Я ще більше був би радий, якби він був надрукований у моїй країні.

Упродовж судового засідання Валерій Марченко почувався погано, з’являлися ниркові кольки, боліла голова. Стояти міг, лише спираючись на бар’єр, просив у охоронців води.

На запитання судді — що хоче від суду, Валерій Марченко нарешті висловився: “Та вже давайте ваші 15 років!”. (*Із книжки В. Марченко “Творчість і життя”, с. 470.*)

Оце громадянська позиція України. А сучасні “представники української інтелігенції” збилися у зграйку й полетіли в Крим колінкувати перед чужинцем Януковичем за українську мову. А він витер об них свої крокодилячі мешти і підписав ще один “валуєвський циркуляр”. (*Найтяжчий спадок, який колонізатори залишають своїм колоніям, — це інтелігенція, вихована колонізаторами*). (*Махатма Ганді*).

А що ж суддя Зубець? Окрім Валерія Марченка, він у 80-х засудив ще й Валерія Кравченка, Геннадія Кішкіна, Станіслава Хмелевського. Усі вони за тими ж совєцькими законами реабілітовані за відсутністю складу злочину. Причому Кравченко і Хмелевський — ще до ухвалення Верхов-

“ВИСТУПИВИ ПРОТИ ЦІЛОЇ ІМ-
ПЕРІЇ ВРЕХНІ. Я МАВ ОДНУ ПІД-
ПОРУ — СВІДОМІСТЬ, ЩО ЯРМО —
НЕСТЕРПНЕ”

ВАЛЕРІЙ МАРЧЕНКО
16.09.1947 ÷ 7.10.1984

ною Радою УРСР 17 квітня 1991 року Законом “Про реабілітацію жертв політичних репресій на Україні”. Валерій Марченко реабілітований за цим Законом. Посмертно. Мама Ніна Михайлівна одержали поштою документ про реабілітацію сина за підписом того самого Зубця Г. І. Він послав Марченка на смерть — він його й реабілітував. Ніна Михайлівна і Хмелевський вимагали від Зубця вибачення. Відмовився.

Колись Тарас Шевченко обурювався поведінкою розтлінного кріпосника Петра Скоропадського, а ще більше — мовчанням людей, які терплять поруч із собою таких вирождків:

...Кругом паскуда!

Чому ж його так не зовуть?

Чому на його не плюють?

Чому не топчуть?

Максим Рильський був толерантніший:

Вони ще й досі ходять поміж нами

І ми їм руку подаєм.

Суддя Зубець, який виносив неправдиві вирoki, ще довго очолював Київський міський суд (згодом його назвали апеляційним). 8 жовтня 2002 року йому виповнилося 65 років і за законом він мав би подати у відставку. Але Григорій Іванович законно, через суд, укоротив собі віку до 63-х років. І навіть не святкував дня народження. Аж мимохідь зашкодив його “омолодженню” суддя Юрій Василенко, який тоді — пам’ятаєте? — порушив справу проти Леоніда Кучми. Щоб не відповідати за таке зухвальство підлеглому, Зубець таки пішов на пенсію. (*Тетяна Чорновіл. Інформаційно-політичний портал Четверта влада: <http://4vlada.net/politika-i-biznes/statya-3134> Стаття # 3134, 22 січня 2003.*)

Ну, не зовсім пішов, бо ще тривалий час красувався серед членів Вищої Ради Юстиції. І мав від держави, проти постанови якої запекло боровся все життя, таку пенсію, яка його жертвам і борцям за цю державу й не снилася. Де він тепер — на цім чи на тім світі — Інтернет не каже. Але я певен, що його — і ще сім поколінь його нащадків (якщо не відмолять гріхів свого нечестивого предка) — чекає пекло або мільйон років чистилища. Бо земного чистилища — люстрації — ми так і не домоглися.

...Де б хто не був на Покрову цього і подальших років, поминаймо Валерія Марченка. Згадаймо його похорон, як згадує Євген Сверстюк: “Дув дуже різкий вітер. Він задував свічки. Наші свічки не горіли, ми їх знову мовчки запалювали. І тоді я сказав: “Блаженні гнані за правду” і проказав “Отче наш”. А потім слова Лесі Українки:

Завжди терновий вінець буде кращий,
ніж царська корона.

Путь на Голгофу величніша,
ніж хід тріумфальний.

Так воно було завжди. Так воно буде

довіку,
Поки житимуть люди і поки ростимуть терни.

Їхати в Гатне до зупинки “Школа” будищем № 723 від Либідської площі, з північно-західного її кутка.

Володимир МЕЛЬНИЧЕНКО,
Генеральний директор Національного культурного центру України в Москві, доктор історичних наук, лауреат Національної премії України ім. Т. Г. Шевченка

Закінчення.

Початок у ч. 35, 36, 37, 38, 39, 40 за 2012 р.

2012: тростина та крила

28 червня приїхав до Києва й відразу відправився до Ступки, який уже кілька днів лежав в урологічному відділенні Феофанії. У нього була Лариса, а потім підїхали Остап з Іриною й малим Богданом і Дмитро. В присутності Лариси ми погодили з ним обкладинку книги (я привіз два варіанти). Потім Богдан Сильвестрович заснув, і всі розїхалися, а я чекав, поки він прокинеться. Коли Ступка розплющив очі, сказав: “О, Володю!.. Тепер будемо дивитися фотографії!” Ішлося про майже сто сорок світлин, зібраних у чотири зошити, як вони й уміщені в книзі-біографії. Чесно кажучи, думав, що Ступка, який того дня почувався погано, не вникатиме у хронологію і порядок розміщення ілюстрацій, власне, в цьому плані він нічого й не збирався змінювати, адже все вже було проговорено завчасно. Та Богдан Сильвестрович коротко й пильно глянув на кожну сторінку й кожну фотографію! У результаті він зробив близько десяти правок і уточнень.

Закінчуючи переглядати кожний зошит з ілюстраціями, Ступка піднімав великий палець правої руки вгору, мовляв, “супер!”. Богдану Сильвестровичу таки сподобалися ілюстрації до книги. У його зболеваних очах у ті хвилини жевріли радість і задоволення...

Отже, того дня — 28 червня — нашу спільну роботу над оформленням книги було фактично завершено!

Богдан Сильвестрович запитав про мою нову книгу “Богдан Ступка: обличчям до історії”. Коротко розповів про її план. Спочатку — глава “Таємниці та уроки великих правителів”, де йтиметься про ролі Чингісхана й Бориса Годунова, а також короля Ліра та царя Едіпа. Далі глава “Лиқи гетьманів” (Іван Мазепа, Богдан Хмельницький, Іван Брюховецький), де буде сказано й про Тараса Бульбу. Ще одна глава — “Від імені національних геніїв” (Григорій Сковорода, Іван Котляревський, Тарас Шевченко, Лев Толстой). Нарешті — “Персонажі радянської історії” — ролі Миколи Леонтовича, Остапа Вишні, Трохима Лисенка, Володимира Семичасного, Леоніда Брежнєва. Сказав Ступці, що лише Зігмунд Фрейд не вписується в цю концепцію. Він відповів: “Ну й що, як не вписується Фрейд? Він сам по собі!”

Домовилися зустрітися наступного дня опівдні... Та коли приїхав у Феофанію й підійшов до палати, вона була замкнена. Виявилося, що вчора ввечері Ступку перевели до реанімації.

30 червня Богдан Сильвестрович мав кращий вигляд і почувався впевненіше й вільніше. Показував руку, котра ще день тому погано слухалася. Тепер він описував нею, правда, поволі, пластичні й плавні рухи і говорив: “Я був би непоганим диригентом... Ще не пізно змінити професію...” Якщо позавчора Ступка нічого не їв, то тепер апетит повертався...

Зайшла сестричка, в розмові з нею Богдан Сильвестрович із якогось приводу старанно й гарно заспівав:

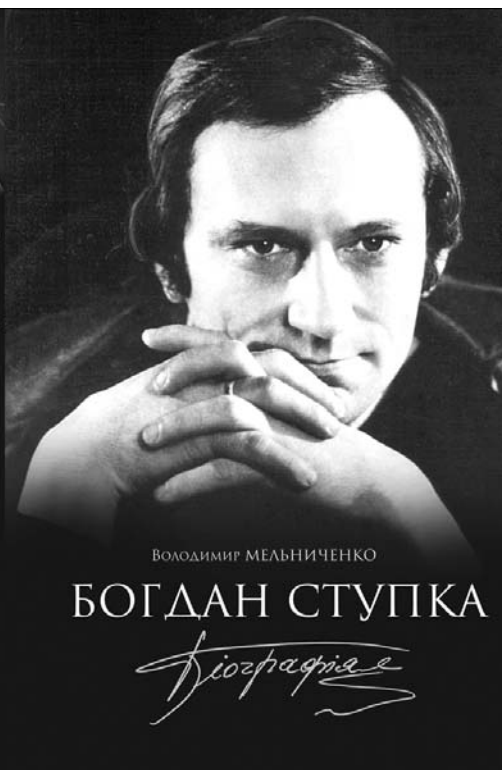
Володимир МЕЛЬНИЧЕНКО — генеральний директор Національного культурного центру України в Москві, доктор історичних наук, член-кореспондент АПН України, заслужений діяч науки України, лауреат Національної премії України ім. Тараса Шевченка, автор понад 50 книг з історичної, політичної та мистецтвознавчої проблематики, в тому числі чотирьох книг про Богдана Ступку: «Театральний тандем (Феномен Данченка — Ступки)» (Львів, 2000), «Богдан Ступка. Штрихи до портрета» (Київ, 2001), «Майстер» (Київ, 2005), «Богдан Ступка» (Москва, 2011). Читач тримає в руках першу наукову біографію Богдана Сильвестровича Ступки, написану з величезною любов'ю до нього й пропущену крізь серце автора.

ВОЛОДИМИР МЕЛЬНИЧЕНКО

БОГДАН СТУПКА

Біографія

ВОЛОДИМИР МЕЛЬНИЧЕНКО

БОГДАН СТУПКА

Біографія

Чистий серцем Пам'яті Богдана Ступки

Додому їду,
Везу гостинці
Для мами — хустку,
Для хати — синьку.

Він ще й перепитав мене, чи я знаю, наскільки важливою була синька для чепурності колишньої української хати...

Чи треба ще нагадувати, що все це відбувалося у реанімації?!

Я бачив, як великий і неповторний життєлюб страждає від щоденного, нещадного, невідворотного зменшення життєвих радощів, втрати звичних і звичайних людських можливостей, яка печаль поселилася в його дивовижно-ширих і відкритих очах, як іноді вони наповнюються гіркими слізьми, здається, прихованими від оточуючих...

Наступного дня — 1 липня — вже був у Куликіві.

Зі Ступкою вдалося поговорити лише ввечері 3 липня. Нарешті вихлюпнув свої враження від поїздки в Куликів. “Ну, ти такий молодець, що заїхав!” — якось особливо тепло сказав Богдан Сильвестрович. І ці слова були для мене найвищою похвалою. На завершення розмови Ступка як завжди побажав: “Дай Боже здоров'я!”

Наступного дня з реанімації від Богдана Ступки зателефонував Андрій Сердюк, і ми мали можливість поговорити. Потім, у розмові з Андрієм Михайловичем, я знову захоплювався нев'яучим гумором й інтелектом Ступки, а досвідчений медик, погодившись у цьому зі мною, з величезною гіркотою констатував украй поганий стан здоров'я нашого друга.

Із початку липня дедалі менше турбував Богдана Сильвестровича своїми запитаннями, що стосувалися цієї книги, а в голову дедалі частіше лізли думки про деяких його сценічних і кіногероїв — реальних і вигаданих — останніх років із нелегкими, трагічними долями: цар Едіп, полковник Тарас Бульба, гетьман Іван Мазепа, письменник Лев Толстой, генерал Серов, робітник Петро Полетаєв, глава сім'ї Григорій Шаманов...

Більше того, в новому столітті й тисячолітті Майстер зіграв кілька ролей у кіно та в театрі, які з історичної дистанції в кілька років ста-

ли тривожно нагадувати про себе в часи страшною Ступчиної хвороби. Найпершою була роль Чингісхана у фільмі “Таємниця Чингісхана” (2002) — артист геніально зіграв умирання великого монгола впродовж усього фільму. 2004 року відбулася прем'єра вистави “Істерія”, в якій Ступка художньо відтворив відхід у Вічність видатного науковця Зігмунда Фрейда. Нарешті, пам'ятаєте фінальний монолог Фауста-Мефістофеля останньої ролі Майстра на франківській сцені? Це ж тоді, ще восени 2008 року, забив на сполох інтуїтивно-чутливий Олег Вергеліс: “...Трагічні тиради про смерть, про відхід треба забронювати! У театрі з такими речами (поруч із Мефістофелем особливо) — не жартують...”

Та Богом даний артист обирав ролі, як і долю, призначені йому Господом, і не нам судити цей вибір...

Ми здатні лише зібрати до купи свої знання й враження про геніальну, фантастичну, неймовірну творчу роботу Богдана Ступки в театрі й у кіно та заявити, що все це було зроблено Майстром, говорючи словами Тараса Шевченка, “на славу нашої преславної України”. Богдан Ступка може сказати про себе словами Бориса Пастернака:

Я весь мир заставил плакать
Над красой земли моей.

6 липня у Феофанії відбувся консилиум кращих спеціалістів, на якому були присутні Остап і Ірина.

8 липня зранку говорив по телефону з Борисом Олійником і Лесем Танюком (у нього був день народження), обидва великі українці з тривогою заговорили про здоров'я Богдана Ступки. Телефонувала Людмила Жогель, розпитувала, гірко зітхала... Передавав Богдану Сильвестровичу вітання.

В обід 9 липня телефон у реанімації взяла сестричка Оля: “Як було, так і є”. Богдан Сильвестрович спав. Кілька годин потому та сама Оля сказала, що він приймає крапельницю й продовжує спати... Нарешті надвечір Оля передала телефон Ступці:

— У Вас така мила сестричка...
— Да...
— Я не розбудив?

— Я засинав, Володю...

10 липня мобільний телефон Богдана Сильвестровича брала Лариса Семенівна, а пізніше — Остап. Ступка спав...

12 липня зранку говорив з ним самим:

— Доброго ранку!
— Доброго ранку, Володю!
— Під крапельницею?
— Так!

— Чув, що має бути лікар із Ізраїлю.

— Я знаю, чекаємо...

— Зараз працюю над розширенням і поглибленням сюжету про фільм “Молитва за гетьмана Мазепу”.

— Все працюєш і працюєш... “Покой нам только снится...”

— Не буду втомлювати, зателефоную після обіду.

— О'кей.

Того дня мені вдалося поговорити зі Ступкою ще й увечері. Він відгукнувся несподівано бадьорим голосом:

— О, привіт!
— Мабуть, у Вас хороші гості?
— Невеличка компанія, але бардзо інтелігентна! Пам'ятаєш Рогового?

У міністра економіки Анатолія Рогового ми були навесні 2001 року, коли міністр культури і мистецтв Богдан Ступка всіляко допомагав Культурному центру України в Москві.

За час хвороби у Богдана Сильвестровича побувало багато друзів, артистів, митців і просто знайомих людей. На жаль, не всі, хто міг і мав би бути, але багато... Він зустрічав гостей тепло, не скаржився, навпаки, тамуючи біль, жартував, веселив... І здавалося — хотілося, щоб з Божою допомогою все у нього буде гаразд...

Той день — 12 липня — був якимось особливим, обнадійливим.

Та вже наступного ранку виявилось, наскільки Ступці тяжко:

— Дай Боже здоров'я!
— І тобі теж, дай Боже!
— Як почуваетесь?

— Усе тіло болить.

— Вибачте, що я Вас потурбував.

— Нічого, нічого...

14 липня Богдан Сильвестрович, за його словами, почувався трохи краще й відразу пожартував, коли запитав, чи є хто біля нього: “Один... Адін, адін, савсем адін!” А 15 липня телефон взяла сестричка й передала Ступці. “У Вас така добра сестричка сьогодні”. — “Вони всі добрі...” Говорити йому було вкрай важко...

Знаючи кожний обертон Ступчиного голосу, якось особливо боляче відчув, що його стан здоров'я катастрофічний. Уперше за дев'ять місяців наважився викласти на папері страшну звістку, яку дізнався ввечері 14 жовтня 2011 року на Святу Покрову Пречистої Богородиці близько дев'ятої години вечора (за Московією) від Юрія Кофнера, який опікувався Ступкою в Мюнхені. Він сказав, що Богдану Сильвестровичу лікарі прогнозують рік життя...

Господи, прости, що записую все це...

Увечері 14 липня та сама сестричка підтвердила, що Богдан Сильвестрович говорити не може...

Уранці 16 липня нова чергова в реанімації відповіла: “Крапельничка крапає, а він дрімає...” Того дня по телеканалу НТН ішов фільм “Свої”. Уже вкотре вразила дивовижна органічність Ступчиного героя! Скільки внутрішньої гідності у Старого, що не прогнувся ні під Радянською владою, ні під німцями... Усе це не гралося — проживалося, видобувалося з глибини власної душі.

Відразу після фільму, який дивився і Ступка, зателефонував йому й почув роками звичні, найдорогоцінніші слова: “Да, кумочку!” Я висловив своє захоплення, говорив про неперевершеність ролі, про конкретні епізоди, бо дивився фільм особливо пильно, а Ступка погоджувався двічі чи тричі: “Да, Володецько, да”. У результаті він сказав: “Класна роль!” Я був щасливим!

17 липня телефонував артисту двічі й щоразу він був не один — уранці з Іриною, а після обіду — з Ларисою Семенівною. Зранку 18 липня у батька знову були Остап з Іриною. Йому вночі стало гірше... Увечері — Лариса Семенівна. Поговорити з Богданом Сильвестровичем не вдалося...

20 липня близько одинадцятої години телефон узляла чергова сестричка. “Богдан Сильвестрович спить?” — “Спить, і крапельничка у нього...” — “Не гірше йому?” — “Ну, що я вам скажу...”, — зітхнула жінка. Богдана Сильвестровича відвідав Андрій Сердюк. Разом із лікарями вони згадували Миколу Яковченка, розповідали анекдоти про нього. Ступка задрімав, але на цікавому місці розплющив очі й відразу приєднався до розмови... Я знову телефонував, з ним була Ірина: “Бодя ще спить...”

Наступного дня — 21 липня — близько одинадцятої телефон знову взяла медсестра: “Богдан Сильвестрович відпочиває...” — “Не гірше йому?” Вона промовчала... Через дві години медсестра повторила: “Відпочиває...” О третій годині відповіла Ірина: “Спить”. Близько шостої говорив з Остапом. Ситуація не змінилася, поряд із Богданом Сильвестровичем була вся сім'я.

...Під ранок 22 липня наснився (вперше в житті!) Богдан Сильвестрович. Нібито йому стало краще, і він відразу необачно пішов у театр чи на зйомки. Від того уві сні стало тривожно, відразу прокинувся... У цей час о 06.30 Богдан Ступка відійшов у Вічність...

Уляна ВОЛКОВСЬКА

— Фестиваль “Марія” — свідчення інтеграції українського театрального мистецтва в світовий європейський культурний процес. Тут відбувається зустріч слова писаного і слова, яке вимовляється. Актори, режисери, театрознавці, літературознавці, люди, які вивчають зсередини історію літератури й історію театру, зустрічаються і з’являється не тільки іскра доброти й людяності, а й іскра знання і просвітництва, іскра бажання пізнати одне одного, — звернулася натхненниця фестивалю Лариса Кадирова, для якої цього року фестиваль “Марія” — подвійне свято. Адже у його рамках відбулася презентація книжки “Шаслива самотність актриси” Алли Підлужної, яка розкриває таємниці пошуку творчого “я” Лариси Кадирової на шляху до гармонії.

Виставка польського фотохудожника Марека Сендека “Гортанючі фестивалні сторінки” панорамно відображає найяскравіші моменти дійства у попередні роки. Скільки тут яскравих жіночих образів, яка мова тіла, кольору, костюма, світла! Варто зазначити, що з року в рік фестиваль “Марія” плідно співпрацює із Музеєм Марії Заньковецької, який організував цьогоріч виставку, присвячену творчості М. Заньковецької та С. Крушельницької. Проведення фестивалю активно

...Ми працюємо для тих, хто іде за нами

Міжнародний фестиваль “Марія” — єдиний в Україні фестиваль жіночих монодрам, аналогів якому немає у Європі. Відбувся він уже вдев’яте у стінах Національного академічного драматичного театру імені І. Франка як шана пам’яті першої Народної артистки України Марії Заньковецької. Цього разу всі фестивалні події (вистави, презентації, виставки, науково-мистецька конференція) спрямовані на полілог культур і традицій. Відкрила дійство жіночої виконавської майстерності засновниця та художній керівник фестивалю Лариса Кадирова виставою “Стара жінка висиджує” Т. Ружевица.

підтримують Міністерство культури України, ВУТ “Просвіта” ім. Т. Г. Шевченка, благодійний фонд “Наш дім — Україна 2005”. “Марія” знайомить нас із роботами, які розкривають епохи, для мене цей фестиваль — дуже часто відкриття, — каже директор музею Наталія Бабанська. — Марія Заньковецька — це той поштовх, який потрібен був фестивалю, що живе сучасним життям сучасних актрис”. А директор Музично-меморіального музею Соломії Крушельницької у Львові Галина

Тихобаєва додала: “Цей фестиваль — справді унікальне явище, навіть у тому, що він присвячений жінкам. І яким дивовижним жінкам! Якби Соломія Крушельницька не мала драматичного таланту, то навряд чи зробила таку кар’єру в оперному світі. Вона поєднала в собі драматичний і

оперний талант”. Пані Галина подарувала Музею М. Заньковецької видання — “Соломія Крушельницька. Міста і слава”. На виставці можна простежити еволюцію акторської майстерності М. Заньковецької, яка і на сцені, і в житті була різною. Тут галерея образів і настроєвих відтінків, втілених Заньковецькою. На світлинах бачимо Харитину з “Наймички” І. Карпенка-Карого, цим образом 16-річної дівчинки актриса підкорила Санкт-Петербург. А ось Наталія із “Ли-

мерівни” Панаса Мирного, Софія (“Безталанна” І. Карпенка-Карого), хлопчик Мусій (“Влада Сатани”, за п’єсою Л. Ріделя “За-чароване коло”). Серія фотографій “Психологічний етюд”, яка була створена для того, щоб проілюструвати книгу Ч. Дарвіна “Вираз відчуттів у людини...”, відображає градацію складних почуттів. Не дарма саме до Заньковецької звернувся фотограф-художник П. Пясецький. Також цікава серія фотографій А. Федельського “Жінка-скульптура”.

Синкретизм культур, суголосся думок спостерігається на цього-річному фестивалі в усьому. У виставах взяли участь Богуслав Керц, Анна Скубік (Польща), Мілка Зімкова (Словаччина), Олена Дудич (Білорусь), Зіта Бадалян (Росія-Вірменія), В’ячеслав Корніченко (Росія) та інші. На міжнародній конференції “Магія культур” торкнулися творчості Ч. Діккенса, М. Цветаєвої.

— Неможливо переоцінити значення цього фестивалю. Окрім культури немає такого могутнього засобу, який би міг нас об’єднати. Моя доповідь присвячена синтезу мистецтв, англійській романістиці на російському екрані, втіленню кіноверсії найзагадковішого роману “Таємниця Едвіна Друда”. Діккенс за своєю суттю був не просто письменник, а й письменник-актор, який свої акторські таланти передавав через іронічність, через утаємничені підтекстові деталі, які заворожували і спонукали до співпереживання, — розповіла учасниця конференції Людмила Хворова, професор Тамбовського державного університету імені Г. Р. Державіна.

Протягом п’яти днів на Камерній сцені театру вирувала магія перевтілення, справжніх емоцій, пластики, яка ще раз переконає, що всі ми діти однієї країни, ймення якій — Театр. Невипадково емблемою свята стала маленька дівчинка зі словами: “За нами ідуть і ми працюємо для тих, хто іде за нами”. Бо Міжнародний тетральний фестиваль монодрам жінок-актрис “Марія” об’єднує і веде за собою людей, здатних дивувати і дарувати справжні естетичні відкриття. Тож чекатимемо десятого ювілейного свята краси і гармонії!

Ганна КОЗАЧЕНКО,
член правління Українського фонду культури

Цей екзотичний майстер-клас Акбар Хурасані провів, аби наблизити своїх глядачів до мистецького світу, дорогого йому з дитинства. Для Акбара його талант став рятівним — із пекла афганської війни юнак потрапив до постчорнобильського Києва. Його з радянського культурного центру в Кабулі направили здобувати професію художника до нас. Він мріяв про Ленінградську художню академію, а потрапив в Україну.

— Тепер я розумію, як мені пощастило, — усміхається художник. — І не тільки через клімат.

Через рік навчання на підготовчих курсах, опанувавши російську мову, склав іспити в Художній інститут (нині Національна академія образотворчого мистецтва й архітектури), а на четвертому курсі став учнем видатного живописця, багатородної людини професора Віктора Пузиркова. Пізнавши таємниці живописного ремесла, якими щедро ділився Віктор Григорович, Акбар постійно відстоював свою позицію в мистецтві (навіть у розпачі порізав полотно, в яке без дозволу втрутився наставник). Але й через цей, м’яко кажучи, недорослий вчинок професор не зрікся норовливого учня і на захисті диплома відстоював його перед комісією. Це вже потім Акбар Хурасані — єдиний із курсу — вступив до аспірантури і чітко засвоїв усі поради академіка Тетяни Голембієвської. Але захист диплома міг і не відбутися...

Миролюбні студенти в кав’ярні заговорили з хлопцями, які щойно повернулися з афганської війни, куди їх, не питаючи, послала радянська влада. Один із колишніх воїнів почав бійку. Володіючи прийомом східного бою, він мало не вбив молодого художника. Через 10 днів, із переломом і понівеченим обличчям, Акбар прийшов на захист диплома.

— Акбаре, коли ти вперше почав малювати? — запитую.

— Я завжди малював. Була така сімейна школа в сусідньому аулі. Діти приходили туди й вивчали ко-

«Свята брама» Акбара Хурасані

Посеред виставкової зали Національного музею мистецтв імені Богдана та Варвари Ханенків на світлому килимі, підмостивши маленькі подушки, діти старанно виводили фломастерами палички, намагаючись надати легкості своїй руці, щоб завершувалася рисочка, мов довга кома... Акбар Хурасані показував кожному школярику, як правильно написати каліграфічні знаки мовою фарсі, схожі на ті, що вписані в обрамлення його картин.

ран. Коли в горах випадав сніг, люди прочищали дорогу, йдучи назустріч від села до села, аж поки з’єднували в один тунель зі сніговими стінами. На тій сніговій вертикальній поверхні я малював паличкою. Часто спізнувався, і вчитель мене жорстоко карав. Ще малював вугликом на очищених від кори стовбурах дерев...

Його Всевишній беріг для високої мети. Акбар усі сподівання виправдав. Утім, про нинішній Афганістан говорити не може. Певне, саме спогади про дитинство освячують у творчості Акбара Хурасані тему майбутнього. Афганістан у полотнах митця не ідеалізований, він — ідеальний, такий, яким постав у замислах Творця. Ця персональна виставка має назву “Свята Брама” і через полотна відкриває саме той сегмент світу в тонкому вимірі, який найдорожчий художнику. Його просвітлене “Місто майбутнього”, представлене в Музеї Ханенків, перегукується із образом Небесного Єрусалима, притаманного європейській традиції.

Найперша персональна виставка художника в галереї “Грифон” містила краєвиди, написані Акбаром у манері старих українських майстрів. Патріархальне село зі стріхами й соняшниками в його роботах поставало сентиментально-правдивим, однак не виходило за межі давно бачених нами мистецьких зразків. На чаштя, художник дослухався до думки професіоналів-художників і відтоді подарував нам чимало полотен, які не сплутаєш ні з яким іншим пензлем.

Улюблений учень професора Пузиркова, він навчився фарбами передавати дух — людини, місцевості, явища. Миролюбної вдачі, піс-

ля життєвих випробувань, яких зазнав уже в Києві, Акбар Хурасані тепер уміє за себе постояти, але для нього неприпустиме будь-яке насильство. Велике скупчення людей у східному місті (картина “Навруз” — Новий рік) не нагадує броунівський рух, проте це і не натовп, а співіснування спільноти, де ніхто нікого не кривдить, нікому не заважає. Навколо зображення мовою фарсі вплетений каліграфією поетичний рядок. “Ходімо, Мулло Мальджа, дивитися на квіти тюльпанів...”

Уся творчість живописця Акбара Хурасані, в якій би манері працював, — це хвала життю, де панує мир і злагода. Мальовничий краєвид “Дві чаші”, на афіші виставки, яка триватиме в музеї Ханенків до Покрови, зображує викладений із каменю у горах величезний резервуар для накопичення води, яку потім пускають по черзі через арики на клаптики плідючих нив. Із покління в покління виплекана серед гірського каміння земля ділилася між нащадками, — тому такою строкатою стала нива... Чаша неба над чашею життєдайної води — поєднання земного, буденного й містичного.

Інше знакове полотно у виставці “Свята Брама” — “Мандрівник”. Його можна тлумачити по-різному. Паломник чи святий, що мандрує від села до села, а найшвидше — світлий дух, для якого не існує кордонів, який може незримо з’являтися в місцях горя чи болю і вносити мир і гармонію у простір навколо чи в душі людські.

Сьогодні, коли світ розбурханий колотнечою насильства, релігійною нетерпимістю і дикістю невігластва, живопис Акбара Хурасані засвідчує високість людського духу, яку можна здобути чи повернути, працюючи над власним удосконаленням.

Світла пам’ять Маркові Бровуну

У ніч на 9 жовтня 2012 р. на 67-му році пішов із життя художній керівник Донецького національного академічного українського музично-драматичного театру **Марко Матвійович Бровун**, народний артист України, лауреат Національної премії України імені Т. Шевченка.

Присвятивши більшу частину свого життя служінню театру, він вивів Донецький музично-драматичний театр на якісно новий творчий рівень, зробивши його одним із найуспішніших і найвідвідуваніших театрів України.

1993 року М. М. Бровуну присвоєно звання “Заслужений працівник культури України”.

1997 року він став лауреатом премії Національної спілки театральних діячів України ім. Миколи Садовського.

2003 року за постановку вистави “Енеїда” став лауреатом Національної премії України імені Тараса Шевченка в галузі театрального мистецтва.

2012 року М. М. Бровуну присвоєно звання “Народний артист України”.

Повний Кавалер ордена “За заслуги”, повний кавалер знаку “Шахтарська слава”.

Нагороджений Почесною грамотою Верховної Ради України, Почесною грамотою Кабінету Міністрів України, неодноразово нагороджувався Почесними грамотами Міністерства культури і туризму України, Донецької обласної ради, Донецької обласної державної адміністрації, медалями і почесними знаками.

Депутат Донецької обласної ради 4, 5 і 6 скликань. Голова постійної комісії з питань культури, духовності й підтримки засобів інформації в 4 і 5 скликанні.

Багаторічний член правління Донецької обласної “Просвіти”, який зробив надзвичайно багато для утвердження української національної ідеї в Донбасі. Автор “Слова Просвіти”.

Театр був для нього сенсом існування, його здійсненою мрією, який він віддав всього себе без останку. Він був талановитим керівником, мудрим наставником, справжнім другом і дбайливим батьком — душею і серцем театру. Світла пам’ять про нього буде завжди з нами.

Просвітяни глибоко сумують і висловлюють співчуття близьким і рідним М. М. Бровуна, колективу театру і глядачам.

Ірен Роздобудько: «Люди все бачать»

— Пані Ірен, Вас часто ідентифікують із письменницею “полегшеного” типу, яка пише попсу, тобто мікс із трилера-детектива і жіночої прози. До цього спонукають і назви Ваших творів “Мерці”, “Ескорт у смерть”, “Останній діамант міледі”, “Зів’ялі квіти викидають”... А як Ви себе визначаєте як письменницю? Ви націлені на вічність чи сприймаєте писання книжок як суто комерційні проекти? Що спонукає Вас писати романи — жага самоствердження, слави, прагнення хоч дещо покращити, підлікувати світ?

— Відповідаючи на це запитання, скористаюся влучним нещодавнім відгуком одного зі своїх читачів: “Складні соціальні проблеми та проблеми індивідів вона гарненько замальовує легким сюжетом, не забуваючи про їхній суспільний резонанс. Часто цей сюжет настільки легкий, що його називають жіночим і перестають бачити суть...” Це написав хлопець із Тернопільщини. Так, я намагаюся писати “легко і просто”, особливо на початку твору. А вже хто заглиблюється далі і дочитує до кінця починає розуміти “хитрість”: під легким стилем є таке нашарування різних питань і проблем, що сюжет відступає на другий план. Принаймні так я намагаюся писати і ціную тих читачів, хто розуміє не текст, а “підтекст”. До речі, першим покупцем на Форумі видавців у Львові нової збірки “Останній ескорт у пастку”, яка нещодавно вийшла в подарунковому варіанті у видавництві “Спадщина” був... священник, вся родина якого читає мої твори. По-моєму, приклад досить красномовний, щоб не виправдовуватися щодо “полегшеності” моїх творів.

Ну і, звісно, я далека від “комерційності”. Хоча не бачу нічого поганого, що люди купують і читають мої книжки, чекаючи на нові. Але я “хворію” на записування думок з... шести років. Голоси і герої мучать і не полишають мене ні на мить. Мета творчості таких ненормальних, як я, дуже гарно сформульована у вірші Ліни Костенко: “Зискуй сказати поблідлими вустами хоч кілька людям необхідних слів”. Слава, комерція, накладі — для мене порожні слова. Якщо це все є — то вже не моя заслуга. То зас-

Ірен Роздобудько — одна з найуспішніших українських письменниць. Вона народилася в Донецьку, проте пише книжки українською мовою. Закінчила Київський національний університет, нині — головний редактор журналу “Караван історій”, викладає в Театральному університеті (курс кінодраматургів), однак, окрім роботи в різноманітних ЗМІ, працювала офіціанткою в ресторані, Снігуронькою у фірмі “Свято”, шпехталмейстером у цирку, методистом у кінотеатрі, кіномеханіком у відеосалоні, диктором радіогазети металургійного заводу... Певно, цей життєвий досвід дозволив пані Ірен Роздобудько написати 25 книжок, проте вона не вважає себе професійним літератором.

У ній є неабияка твердість характеру, принциповість, проте пані Ірен вражає філософською терпимістю, коли іноді спілкується з безцеремонними та безпардонними читачами...

Про деякі стрижневі моменти творчої натури Ірен Роздобудько — в нашій бесіді, у якій вона дає оцінки викликам дійсності.

луга читачів, котрі купують мої книжки. І за це їм низький уклін!

— У творах Ви різні — детективна, психологічна, трагікомічна, містична, навіть сатирична. А що Вам ближче? У якому жанрі почуватися комфортніше?

— Я не замислююся над жанрами. Я вважаю, що працювати в одному жанрі — якесь ремісництво та обмеження. Зараз на мене валиться “фентезі”, але дуже реалістичне, життєве, “фентезі” як метафора. А після того — вже знаю! — буде щось історичне. І ніхто мені не заборонить бути такою всеїдною і жадбною до нового!

— У “Гудзика” читаємо: “Життя не має смаку, в чистому вигляді воно — як дистильована вода. Ми самі додаємо у нього солі, перцю чи цукру. Коли життя набуває смаку — серце болить сильніше”. Чого у Вашій натурі більше?

— Певно, що трагізму і надриву. Сприймаю кожен день, як останній. Так для таких і пишу.

— Яка проблематика Вас найбільше зачіпає?

— Вона є у всіх творах, навіть у детективних! Пошуки себе і свого призначення в цьому світі, нелюбов до “трав’яного” та бездумного існування більшості “простих” людей нашого суспільства, справжні почуття і важкий шлях до всього справжнього, що пролягає крізь боротьбу з собою, сміливість робити вчинки, а не плисти за течією. А простіше кажучи, в кожному творі в той чи інший спосіб я кажу: “Життя — одне, воно — коротке, кінець — єдиний для всіх. А тому — живіть, а не пристосовуйтеся. І — думайте, що і навіщо ви робите”. Це є і в “Якби”, і в “Ранковому прибиральнику”, і в “Зів’ялих квітах...”

і в решті з 25 книжок, які написані, і в тих, які ще пишуться. Навіть у... дитячих!

— Вперше вийшло подарункове видання Ваших творів — три детективи: “Останній діамант міледі”, “Пастка для Жар-Птиці”, “Ескорт у смерть”. Це — море крові чи павутина інтелектуальних розслідувань? Ваше ставлення до жанру детективу? Як на мене, у знаменитих творах усіх часів закладено детективну інтригу...

— Детектив — основа будь-якого твору, навіть дуже ліричного. Адже цей жанр, як жоден з інших, передбачає особливу “школу”: динаміка, інтерактив, коли читач є співавтором і співучасником дії, чітку структуру і ясність думки. Одне слово, щоб навчитися добре писати “лірику” чи навіть модний “потік інтелектуальної свідомості”, треба дисциплінувати себе в цьому складному жанрі. Але все-таки додаю: “море крові”, як на мене, вторинні речі. І детективом можна сказати те, про що я вже говорила вище!

— Що нині є в роботі? Або ж на підході до читачів?

— Я не забобонна, тому із задоволенням скажу про це. Отже, дописую роман “ЛСД (Ліцей слухняних Дружин)”, у роботі роман “Той, хто не стріляв”, уривок із якого вже надруковано в журналі “Сучасність”, думаю і поволі складаю (поки що в голові) збірку коротких повістей “Зроби це ніжно”. Щойно це напишу, почну... авантюрно-історичну повість із часів козацтва, адже вже рік маю з цього купу цікавого матеріалу.

А на підході до читачів найближчим часом (уже в друці) — повість для підлітків “Арсен” (Видавництво Грані-Т) і дві по-

вісті під однією обкладинкою: “Все, що я хотіла сьогодні” (це перевидання) і “Лікарняна повість” (видавництво КСД), щось зовсім для мене нове і в новому жанрі, який сама не можу визначити.

Дав би Бог часу здійснити це все. Адже я не професійний письменник і маю два місця роботи, де мушу виконувати свої обов’язки.

— Чи є у Вас таке: оце писати для читачів, а це напишу — для душі. Книжка все-таки має бути товаром. На початковій стадії у письменника з цим завжди проблема, згодом їм’я починає працювати на нього. Отже, коли Ви були більш вільні, розкуті — раніше, чи тепер (а може, навпаки)?

— Я завжди пишу лише “для душі”. Але варто додати — і для душі читачів. Як це пояснити? Звісно, нині кожна освічена людина “на початковій стадії” може написати твір “Як я провів літо” — і написати досить вправно. Так, що надрукують. І, можливо, ніхто й не відрізнити фальшиву річ від написаної душею і кров’ю. Але секрет у тому, що “поганий” письменник пише про себе, а добрий — про інших”. І це одразу видно. Я це завжди пам’ятаю, як аксіому: писати про інших, як про себе — і навпаки.

Раніше просто над цим не замислювалася, воно якось саме мене вело. Виписувати себе і свої ситуації мені ніколи не було цікаво. Тепер, бачачи стільки читачів, я відчуваю більше відповідальності й менше розкутості щодо деструктивних і брутальних речей. Адже “словом можна вбити”. Я в це вірю і тому маю певні табу, обмежую себе в якихось небезпечних передбаченнях, намагаюся дати вихід і надію. Адже

все, про що ми пишемо, що випускаємо назовні — здійснюється в реальності. Коли я це відчула — ось тоді і почала обмежуватися і уникати деструктивізму в Слові. Хоча це і модно...

— Від чого Ви найбільше залежите? Скажімо, Ви видасте “Караван історій”. Що ця робота дає (окрім заробітку), що забирає?

— Заробіток! Але! Завдяки цій роботі я спілкувалася майже з усіма знаковими постатями в Україні, людьми, перед якими схиляюся. Скажімо, з пані Марічкою Миколайчук, з якою ми і плакали, і сміялися під час інтерв’ю, із Володимиром Талашком, якого тепер знаю з цікавого боку — шахтарського хлопчика, що під ковдрою читав книжки в повній безвиході, з дивовижним Анатолієм Хостікоєвим... Усіх не перерахувати за десять років. І кожна така людина залишала свій слід і... свій сюжет.

Кожна робота забирає час. Адже крім “Каравану”, я ще веду свій курс кінодраматургів у театральному університеті. Але крім часу — більше нічого. Все залишається при мені!

— Держава ганебно ставиться до своїх письменників — як до безгонорарних галерників-ентузіастів. Поняття “український письменник” відрізняється від аналогічного поняття в інших країнах (навіть африканські країни мають своїх нобеліантів). Що Ви думаєте про це (з огляду на саму себе, на свій шлях, до речі, нетипово щасливий)?

— Моя думка з цього приводу не змінюється від початку, коли мій перший вірш було надруковано в газеті “Комсомолец Донбасу”. Вона така. Я ніколи нічого не чекатиму від держави, яку уособлюють люди при владі, хоч якою б вона була: “моєю” чи такою, як зараз!

Моя держава — то мої читачі.

А від держави, як від структури, мені абсолютно нічого не потрібно! Шкода, що раніше старше покоління звикло до різних стипендій, грантів, державних гонорарів, будинків відпочинку, лікарень, їдалень і іншого — того, що розслаблює і розколює тебе. І, часом, на жаль, робить залежним. А що робити тепер, коли це все скасовано, а звичка отримувати “від держави”

— залишилась? Я маю інші професії, які дозволять заробити на хліб. І при цьому бути письменником (хоча я дуже не люблю такого визначення!).

Але держава мусить попіклуватися про книговидавництво і книгорозповсюдження. Однак то вже видавнича справа. Я можу лише підтримувати всі вимоги видавців.

Щодо “нобеліантів” — окрема розмова. Про це піклується не держава, а незалежний комітет. У нас буде свій нобеліант, коли твори хоч одного з претендентів перекладуть хоча б у п’яти країнах світу. За вільний переказ твору “на мигах” ніхто такої премії не дасть.

— *Не можу не запитати про “мовне питання” у людини, яка з російської мови перейшла на українську. Нині закон фактично захищає російську мову, українську кинуто напризволяще. Втім, почався парад регіональних мов... Ваша думка з цього приводу?*

— Вона така, як у всіх нормальних, зокрема й російськомовних, людей: автори закону розписалися перед мільйонами своїх громадян у... невіглазстві, у небажанні вчитися, ворухити мізками, у безграмотності і, зрештою, у неінтелігентності. Прописні істини: державна мова має бути єдиною і... скільки мов ти знаєш, стільки разів ти людина.

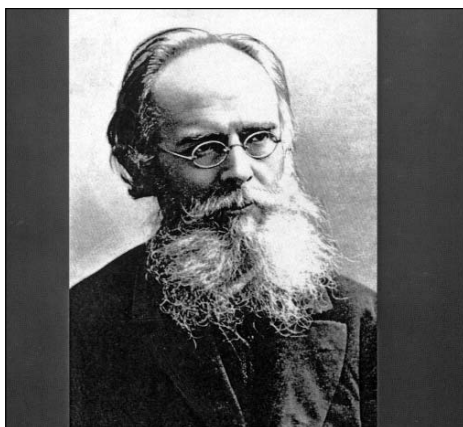
Крім того, вони образили і мільйони інших народів, які живуть в Україні — татар, вірменів, євреїв, болгар, греків. Я підтримую їх у їхньому прагненні мати свої газети, школи тощо.

Закон — повний абсурд. Адже, скажімо, якщо на Донбасі чи в Одесі більшість — російськомовне населення, то “регіональною” треба робити не російську мову, а захищати права українськомовних громадян! Так і скрізь, де проголосували ті нещасні невігласи, котрих в Україні так сильно утискають! Бідні, бідні... Як сказав Джордано Бруно — “свята простота...”. Ними зманіпулювали і вони швиденько підкорилися.

— *Якою мірою вітер політизованого сьогодення вривається у Ваші твори? Що Ви думаєте про нашу дійсність? Як Ви оцінюєте те, що довкола нас кипить?*

— Вривається. Але, знову-таки — не “лобово”, а метафорично. Це є в “Якби”, це буде в “Той, хто не стріляв”, в “ЛСД”. Повною мірою є в “Оленіумі”, який, на жаль, не припинив бути актуальним. Звісно, у мене є своя громадянська позиція — і без неї в книжках не обходиться. Але часом хочеться затулити вуха і очі, як і всім нині. І подумати про вічне. Скажімо, про те, що “все минається — і ЦЕ минається”, що назад шляху в деспотію не буде, хоч би як цього хотіли наші нинішні можновладці, що треба подумати про душу і про те, що ТУДИ з собою нічого не забереш, крім нового (чи не дуже) костюма. Що ЛЮДИ ВСЕ БАЧАТЬ і що їх не треба вважати дурним стадом, а головне: усе бачить Бог. Ось що кипить довкола. Але я вірю: докипить до справедливості. Тільки треба набратися мудрості, віри й мужності. А для цього читаймо більше розумних книжок!

Спілкувався
Володимир КОСКІН

ОЛЕКСАНДР ПОТЕБНЯ
ЯК ФОЛЬКЛОРИСТ

Микола Дмитренко

Світлана МАХОВСЬКА,
кандидат філологічних наук,
м. Хмельницький

Ми живемо в час, коли люди намагаються пізнати свій родовід, вивчають досвід видатних науковців і митців минулого, щоб не лише отримати естетичну насолоду від пізнання, а й здобути керівництво до дії, втілити ті знання на практиці. Мовить не тільки про тих, хто причетний до розвитку техніки, матеріальних ресурсів, економіки, а й про гуманітаріїв — освітян, науковців, письменників. І тут неперевршеною постаттю в українській історії науки був Олександр Опанасович Потемба — видатний мовознавець, фольклорист, літературознавець, філософ, психолог, педагог, мистецтвознавець. Він, професор Харківського університету, за значні наукові здобутки був обраний членом-кореспондентом Академії наук. Про його багатогранну діяльність написано чимало (особливо в лінгвістиці та літературознавстві), чи не найменш висвітлена фольклористична діяльність, якій і

Фундаментальна книга про Потембю-народознавця

Микола Дмитренко. Олександр Потемба як фольклорист: Монографія. — К.: “Сталь”, 2012. — 536 с.

присвячена праця Миколи Дмитренка.

В українському культурно-інформаційному просторі ім’я Миколи Дмитренка відоме вже декілька десятиліть: він автор відомих книг прози і поезії (“Допит”, “Мандрівник”, “Материк і море”, “Чорна вівця”, “Квіти добра”, “Люблю твій усміх загадковий”, “Іноді...”), семи монографій з історії фольклористики, теорії фольклору, упорядник кількох десятків антологій, збірок усної народної творчості. Знають Миколу Дмитренка і як поважного потембюзнавця: до 150-річчя науковця він опублікував окрему брошуру “Олександр Потемба — збирач і дослідник фольклору” (1985), а перед тим захистив кандидатську дисертацію про фольклористичні праці Олександра Потемби. Згодом Микола Дмитренко за архівними даними підготував і надрукував у видавництві “Музична Україна” унікальну збірку “Українські народні пісні в записках Олександра Потемби” (1988). Зі збірників наукових праць, періодики відомі його статті про видатного дослідника, професора Харківського університету.

Нещодавно Микола Дмитренко підготував першу в потембюзнавстві узагальнюючу монографічну працю про Олександра Потембу як фольклориста (ширше — народознавця). Автор спочатку за хронологією висвітлює основні віхи життя і науково-творчої діяльності; охарактеризував ученого як збирача усної народної творчості,

проаналізував його фольклористичні праці, сфокусувавши головну увагу на центральній проблемі — проблемі безсмертя фольклору; потім висвітлює положення та ідеї Олександра Потемби, щодо становлення та розвитку академічної фольклористичної науки в другій половині XIX століття.

На мій погляд, Миколі Дмитренку вдалося охопити найсуттєвіші ознаки наукового методу Олександра Потемби, який вивчав фольклор у зв’язку з мовою, мисленням, історією, психологією, мистецтвом народу.

Теза Миколи Дмитренка у вступі монографії про те, що Олександр Потемба створив власну школу, аргументовано доводиться подальшим викладом, особливо там, де йдеться про ставлення Олександра Потемби до міфу і міфологів, до теорії запозичень та її представників, а найбільше — під час аналізу жанрової специфіки фольклору (зокрема веснянок, колядок і шедрівок, дум, казок, прислів’їв і приказок, байок тощо), вчення про художній образ і символ. Відтак лінгвоетнопсихологічна школа Олександра Потемби містить у своїй структурі й таке явище, як “Фольклористична школа Олександра Потемби”.

Увесь подальший період функціонування фольклористики як науки (від Івана Франка, Філарета Колесси, Олексія Дея, Григорія Нудьги, Івана Денисюка до сучасної генерації дослідників) засвідчує: без ідей і положень Олександра Потемби не обходиться жоден серйозний науковець. Саме тому праця Миколи Дмитренка — актуальне дослід-

ження нашої класичної теоретичної спадщини, яке стане в нагоді багатьом науковцям, особливо молодим.

Монографія Миколи Дмитренка яскраво засвідчує: Олександр Потемба глибоко любив український народ і його багатовікову творчість, знав українську мову і розумів значення слова в житті мови, в житті окремого індивіда й суспільства загалом. Вчення про внутрішню форму слова дослідник вибудував передусім на фольклорному матеріалі, на аналізі прислів’їв і приказок, народних пісень. Велич Олександра Потемби висвітлено переконливо в європейському і світовому контексті. Наголошено на актуальності багатьох ідей харківського професора в нинішньому науковому дискурсі.

У книзі подано великий за обсягом додаток: народні пісні в записках Олександра Потемби. Фактично, це своєрідне перевидання збірки пісень, що побачила світ 1988 року. Варто наголосити: пісні унікальні, зібрані переважно на Слобожанщині. Ці записи підтверджують високий рівень естетичного розвитку українців східних регіонів України.

Монографія Миколи Дмитренка “Олександр Потемба як фольклорист” у серпні стала переможцем десятого ювілейного рейтингу “Українська книга року”. Отже, маємо глибоке дослідження про Олександра Потембу-народознавця, яке, без сумніву, стане корисним не лише науковцям, а й учителям, краєзнавцям, студентам, просвітянам, усім, хто цікавиться питаннями мови, традиційної культури, історії, психології, літератури.

Наталка ПОКЛАД

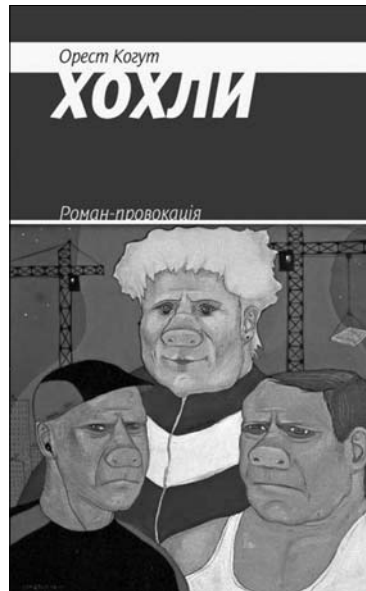
Не віднедавна в нас усталилися певні трафарети, зокрема й такий: народ — поняття святе, дорікати йому, а тим більше лаяти його не можна, у нього треба лише вчитися. Здебільшого це кажуть ті, хто сидів або тепер сидить на вищому чи нижчому шаблі чиновницької драбини, напускає тому народові густого туману (найчастіше — ідеологічного), повторює, мов заклинаючи, заведені стереотипи, прикриваючись ними, як щитом, і сном-духом не відає про істинну глибину потреб катастроф того народу та його розуміння, бо на це з переляку закриваються очі — “во ізбежаніе нервного срыва”. Пригадуються нападки таких чистолюбів на Івана Франка, аж мусив великий поет одказати їм: “Ти любиш, брате, Русь, як хліб і кусень сала... ..Я ж не люблю її з великої любові...”

І нині траплялося чути закиди від деяких правовірних землячків, що, мовляв, ображаєш село, дорікаєш йому, — і як лише посміла, сяка-така невдячна, адже тебе це село колись зростило, вивело в люди і т. ін. А якщо глянути чесно, то село сьогодні — на грані катастрофи через різноманітні генделики, що обсіли його, мов чиряки, через безробіття, втрату традицій і моралі, через збезлюднення... І чи не краще зняти свої рожеві окуляри, назва-

Хохли

ти пекучу хворобу-проблему та й спільно шукати їй лік, аніж дробчатись на псевдопатріотичному п’ятачку і шаманити завченими за радянських часів фразами? На 22-му році державної незалежності ми очамріло шукаємо свою національну ідею, шукаємо шляхи спротиву безладдю — зокрема того, що почалося з нашою мовою, шукаємо живу іскру вогню, яка б запалила серця молодих, аби вони не ставали байдужими до долі рідної землі. У 70—80-х роках таким вітаміном для багатьох була гостра поезія Василя Симоненка. Нині інший час, інші естетичні мірки. А проблема — та сама. Чому? Дехто каже: “Нема критичної маси українців”. А чи буде, чи прибудуватиме та маса за нашої ситуації? Ще незабутній Євген Маланюк із боєм усвідомлював, що Україні, як це не парадоксально, бракує українців, а натомість у ній забагато “малоросів” і “хахлів” (причини цього — що, мовляв, століття нас душила імперія, — давно і бурхливо обговорено), і це сьогодні наш найважливіший історичний урок.

Свій невеликий за обсягом твір його автор Орест Когут назвав романом-провокацією. І не дарма, бо книжка справді провокує не лише на дискусію, а й на серйозні роздуми-пересмислен-

ня багатьох сучасних установок. І назва цієї книжки промовиста: “Хохли” (К., Український письменник, 2012). Читати її без усмішки і водночас без сльози не можна — не виходить.

Роман-провокація Ореста Когута — це розповідь про багаторічну україно-хохляцьку війну, яку ведуть головні герої твору Петро Кривко та Василь Соломка зі своїми землячками — українцями за паспортом, патріотами за ситуацією і російськомовними в громадських місцях. Бо бракує тим землячкам духу — тримати свій хребет прямим, а фальш і пристосуванство не так легко

витравлювати з людських душ. Автор де з легкою усмішкою, з доброзичливою іронією, а де з убивчим сарказмом оповідає про наші будні, про “нестиковки” багатьох слів і справ, а також про трагічні події в Західній Україні в 50-х роках, бо вони торкнулись і його родини, і тут часом мороз іде по шкірі...

Орест Когут — журналіст із тридцятирічним стажем, брав участь у створенні й становленні журналів “Школяр”, “Літературний детектив”, “Сфінкс”, газет “Старожитності”, “День у день”, “Самостійна Україна”, “Наша Україна”, “Київські відомості”... Свій роман “Хохли” написав у реанімаційному відділенні київської лікарні на Червоному Хуторі. Як зазначає у передмові, “вісім днів поспіль... я подумки писав свій роман, главу за главою відкладаючи на полицях своїх мізків. Писав і молив Господа Бога, аби дав мені шанс вибратися з пут крапельниці та різних дротів і хутчії добратися до комп’ютера та зафіксувати написане в голові. Так воно й сталося...”

Перегорнеш останню сторінку — і якось шкода виходити із створеного автором світу, де вітерець продуває застоює повітря, де тужавіють м’язи духу і є люди, що тримають українське небо, даючи приклад прямотості й мимоволі зобов’язуючи і нас бути чесними перед собою.

Євген БУКЕТ

Мета конкурсу “Вікі любить пам’ятки” — зібрати фотографії усіх пам’яток культурної спадщини світу і розмістити ці фотографії на Вікіпедії — вільній енциклопедії, яку щодня переглядають мільйони користувачів з усього світу.

Конкурс тривав з 1 до 30 вересня. Протягом цього часу фотографі і фотолюбителі різних країн завантажували свої світлини на Вікісховище. До кінця жовтня в кожній країні відберуть найкращі фотографії, що представлять на суд міжнародного журі, а до 18 листопада оголосять найкращого фотографа світу.

Ініціатива проведення конкурсу “Wiki Loves monuments” належить нідерландським вікіпедистам, які 2010 року запропонували сфотографувати 50 тисяч пам’яток Нідерландів. Протягом вересня, коли відзначають дні європейської спадщини, на Вікісховище було завантажено понад 12 тисяч фотографій нідерландських пам’яток, найкращою з яких була визнана фотографія фасаду будинку по вулиці Vijzelstraat, 31, в Амстердамі, зроблена учасником Rudolphous. Він був визнаний і найактивнішим конкурсантом — спеціально для конкурсу він сфотографував 1371 об’єкт.

Наступного року ініціативу нідерландців підхопили 18 країн, серед яких наші сусіди: Польща, Росія та Румунія. Тоді в конкурсі взяли участь понад 5000 учасників і завантажили 168 тисяч фотографій. Конкурс відбувався у два тури — національний і міжнародний. До міжнародного туру було обрано 169 фотографій пам’яток, а найкращою визнано фотографію монастиря К’яжна в околицях Бухареста. Тисячі конкурсних фотографій були розміщені на сторінках Вікіпедії у

Фотоконкурс «Вікі любить пам’ятки» наближається до завершення

Справжньою несподіванкою для організаторів (громадської організації “Вікімедія Україна”) став шалений резонанс міжнародного фотоконкурсу “Вікі любить пам’ятки” в Україні. Кількість завантажених для участі в конкурсі світлин українських пам’яток перевищила 33 тисячі! Україна посіла третє місце серед 36 країн-учасниць, залишивши далеко позаду Росію та інші країни СНД, країну-засновника конкурсу — Нідерланди і навіть США, Францію та Німеччину, які мають значні фінансові ресурси на його організацію та проведення.

статтях про населені пункти та відповідні пам’ятки.

2012 року географія конкурсу охопила 4 континенти. У базі даних конкурсу зібрано понад 800 тисяч пам’яток, які пропонуються учасникам конкурсу.

Для отримання переліку пам’яток культурної спадщини “Вікімедія Україна” звернулася до Міністерства культури України, а також обласних управлінь культури. Організатори конкурсу зібрили електронну базу з понад 40 тисяч пам’яток з усіх куточків України. Але, як виявилось, Україна не має загального переліку пам’яток. Підозрюю, що списки, зібрані українськими вікіпедистами, — перший систематизований реєстр українських пам’яток часів незалежності. Адже тільки у нас пам’ятки історії і культури, кількість яких, за неофіційними даними, перевищує 210 тисяч, ігнорує насамперед держава, яка найперша мала б ними опікуватися. Увагу на це звернув навіть міністр із питань надзвичайних ситуацій України Віктор Балога. “Мене як політика, що народився у Закарпатті, турбує той факт, що, згідно зі списком, який Міністерство культури України надало на запит організації “Вікімедія Україна”, до Державного реєстру нерухомих пам’яток України внесено всього одну пам’ятку Закарпаття — Геодезичний знак на місці розташування географіч-

ного центру Європи, що у Рахівському районі Закарпаття. Сьогодні, коли Інтернетом користуються десятки мільйонів українців, на офіційному веб-сайті Міністерства культури України, у розділі “Державний реєстр нерухомих пам’яток України” є напис: “Шановні відвідувачі сайту! Ця рубрика у стадії розробки. Просимо вибачення за тимчасові незручності! Слідкуйте за подальшими змінами на сайті 31 липня 2012”. Сором, який просто важко описати”, — обурився Балога на своїй сторінці у соціальній мережі Фейсбук.

Зрозуміло, чому лейтмотивом української частини загальноєвропейської ініціативи, яка об’єднала професійних фотографів і аматорів з багатьох куточків країни, стала теза, залишена в коментарі під однією з публікацій на офіційному сайті конкурсу wlm.org.ua: “Давайте збережемо наші пам’ятки хоча б на фото, доки їх остаточно не знищили”. Гірко... Але такі, на жаль, наші реальності. У гонитві за особистими амбіціями ті, хто мав би вирішувати справи державні, забувають про найголовніше — національну пам’ять — фундамент будь-якої держави.

Питання обліку українських пам’яток обговорять учасники круглого столу, який відбудеться після завершення конкурсу за підтримки ВУТ “Просвіта” ім. Тараса Шевченка. До речі,

“Просвіта” — офіційний партнер конкурсу, а фотокореспондент тижневика “Слово Просвіти” — Олександр Литвиненко — входить до складу його журі.

Приємно, що у конкурсі представлені практично всі регіони України від Закарпаття до Слобожанщини, на світлинах можна побачити і великі, і маленькі міста, і давні археологічні пам’ятки, і пам’ятки новітньої історії.

2012 року “Вікі любить пам’ятки” має всі шанси потрапити до Книги рекордів Гіннеса як конкурс, що зібрав найбільшу кількість фотографій. Донедавна кількісний рекорд належав японському конкурсу, що проводився з 1 жовтня 2008-го до 30 січня 2009 року і зібрав 126 521 фотографію від 40784 учасників. А цьогорічний конкурс “Wiki loves monuments” зібрав 363898 світлин. Цікаво, що 100-тисячною надісланою на конкурс стала фотографія із Києва, а 300-тисячною — з Харкова. Організатор української частини конкурсу, громадська організація “Вікімедія Україна”, зараз з’ясовує, чи не є “Вікі любить пам’ятки” найбільшим фотоконкурсом в історії нашої держави, аби отримати номінацію від Книги рекордів України.

“Слово Просвіти” з нетерпінням чекатиме оголошення результатів конкурсу і познайомить читачів із переможцями та їхніми роботами.

«Про витоки української нації»

Ростислав НОВОЖЕНЕЦЬ, президент Благодійного фонду “Україна-Русь”

У Спільці письменників України в Києві відбулася презентація книги Олексія Шпота “Про витоки української нації”, виданої за сприяння Благодійного фонду “Україна-Русь”.

Автор книги родом із Черкащини, відомий у наукових колах дослідник прадавньої історії України. У виданні на основі “Велесової книги” як повноцінного історичного джерела ідеться про події від середини VII ст. до н. е. А “Велесова книга” говорить, що Руська земля існує понад 20 тис. років; що ми — це не тільки руси, поляни, древляни, укри, кривичі, дуліби, волиняни, а й орії, коморії, слов’яни, скіфи, анти; що не грецька, а українська земля є колискою демократії; що Київ став уперше столицею 625 року до н. е., тобто більш ніж на тисячу років раніше дати його офіційного заснування. Дослідження торкається й етнічного походження трипільців, відносин русів і хозар і причин нашого безпам’ятства. Значна частина книги присвячена питанням демократії та висвітленню умов, за яких демократія може бути навіть шкідливою.

На презентації виступили: член-кореспондент НАН України Володимир Баран, професор Іван Юшук, директор Інституту культурологічних та етнополітичних досліджень МАУП Василь Яременко, професор Інституту журналістики КНУ ім. Т. Шевченка Віталій Карпенко та ін. Усі виступаючі високо оцінили книгу і наголосили на тому, що вона має бути в кожній бібліотеці України.

«Дивосвіт Трипілля» відкрито у Києві

Вадим ПЕРЕГУДА
Фото Євгена БУКЕТА

Уперше в історії незалежної України, 24 вересня 2012 р., у святковій атмосфері, за чисельної підтримки та присутності представників наукової, творчої громадськості України відкрито унікальний музей реконструкцій — “Дивосвіт Трипілля”. Подія відбулася завдяки ініціативі та наполегливості наукових працівників історико-архітектурної пам’ятки “Київська фортеця”, в. о. директора Олени Іванівни Ющенко та майстра України з реконструкції кераміки Трипільської цивілізації, члена Національної спілки майстрів народного мистецтва України Людмили Іванівни Смолякової. У виставці, що займає площу понад 150 квадратних метрів, активну участь бере й відома майстриня з реконструкції одягу та вишивки,

одна з авторів проекту “Рушник Національної Єдності” Тамара Василівна Степаненко. У вишиванні рушника, який було створено 2007—2008 рр., узяли участь понад 1340 майстрів різних національностей, віросповідань і політичних уподобань зі всієї України та чотирьох діаспор.

Унікальну виставку, де вдало переплітаються мотиви трипільської культури і сучасності, де можна відчутти магію Трипілля, відкрили символічним “Сонячним ключем”, що став своєрідним оберегом і індивідуальною маркою всіх реконструйованих виробів, які можна побачити чи під керівництвом досвідченої майстрині власноруч відродити — як сувенір.

Символічно, що така велика виставка, організована власними силами без державної допомоги, проводиться у колишньому “Госпітальному” корпусі “Київської

фортеці”. За часів існування імперської Росії тут була політична тюрма, розміщувалася загальна камера політичних в’язнів. Поруч страчували керівників польського повстання середини XIX століття.

А сьогодні це простора зала, де демонструється більше тисячі реконструкцій керамічних виробів, моделі трипільських помешкань, “зерновиків”, ритуальний посуд, предмети побуту, жіночі й чоловічі скульптури, фігурки тварин. Організовано перегляд фільмів про трипільську культуру, проводяться майстер-класи, фотовиставка і виставка публікацій про Трипілля, чільне місце на якій займає тижневик “Слово Просвіти”.

Тут можна побачити незрівнянну пластику давньої цивілізації, втаємничений сакральний малюнок, моделі жіночого одягу та оздоблення житла, стилізовані під Трипілля меблі і, звичайно,

центральний у експозиції образ жінки-матері, Берегині Роду і всієї країни. Викликають захоплення величезна глиняна модель житла мідного віку, сакральний керамічний бик — тур завдовжки понад один метр із зображенням усередині “Дерева життя”. Вра-

жають космогонічні уявлення наших далеких пращурів, чистота й екологія їхньої душі. На мій погляд, виставка має і великий лікувальний вплив — тут справді відпочиваєш душею. Гармонія, велика мудрість, спокій відчувається у всьому.